

Mitták Ferenc: Zrínyi Miklós halála

Látogatás a budapesti szerb templomban

A képviselő naplója

XI. ÉVF. 105. SZÁM

2023. OKTÓBER

Százhalom

ÓVÁROSI KÖZÖSSÉGI, KÖZÉLETI FOLYÓIRAT

Csarnokszínházi premier

Fotó: Tóth Erzsi

A TARTALOMBÓL: Csarnokszínházról, tervekről Szigetvári Józseffel • Szabó Gábor: A képviselő naplója • Cserkészbál az Óvárosban • Látogatás a budapesti Szent György templomban • 100halom – melléklet • Tamási József: Kalandos utazás az egykori NDK-ban • Németh István: Egy lokálpatrióta emlékei (folyt.) • Rácz Laci: Igaz történet • Mitták Ferenc: Más szemmel – Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér halála • Lehoczki Zsuzsanna: Helytörténeti kalandozások

Novemberi

PROGRAMAJÁNLÓ

BARÁTSÁG KULTURÁLIS KÖZPONT

VILÁGJÁRÓ BATAIAK

Maszajok földjén Gyurkovics Rónával

Időpont: 2023. november 16. csütörtök, 18:00

Fedezze fel a világot! - címmel előadást tart Gyurkovics Róna.

Az előadás ingyenesen megtekinthető.

helyszín: Barátság Kulturális Központ kamaraterem

DR. KÁDÁR ANNAMÁRIA ELŐADÁSA

Ismerd meg önmagad és tudni fogod a sorsodat!

Időpont: 2023. november 29. szerda, 18:00

Helyszín: Barátság Kulturális Központ

Dr. Kádár Annamária vadonatúj, rendhagyó estje a százhalombattai Nyitott Akadémián, mely interaktív (de nyilvános szerepléssel nem járó) önismereti és transzgenerációs utazásra hívja a közönséget.

Izgalmas kísérlet és újfajta előadásélmény, amely a nézőtől is aktív belső munkát kíván, így egy szokványos előadásnál jóval személyesebb élményt és több önismereti reflexiót tartogat.

ŐSZI-TÉLI „ÖRKÉNY” SZÍNHÁZBÉRLET II. ELŐADÁS

2023. november 21. 19.00

Amy Herzog: JAJ, NAGYI!

~ vígjáték ~

az Orlai Produkciós Iroda előadása

Ha az unokája hajnali háromkor becsönget egy biciklit tolvaj, nagy hátizsákkal, hogy csak éppen erre járt, vajon mit tesz a jó nagymama? Először is a fülébe egy hallókészüléket, aztán pedig nekilát, hogy szállást biztosítson a nagy utazónak.

rendező: Szabó Máté

szereplők: Molnár Piroska, Rohonyi Barnabás, László Lili

ŐSZI-TÉLI „ÖRKÉNY” SZÍNHÁZBÉRLET III. ELŐADÁS

2023. december

László Miklós: ILLATSZERTÁR

~ vígjáték ~

a Veszprémi Petőfi Színház előadása

Karácsony közeledik, a békebeli illatszertár forgalma a csúcson. Az egyik boltos, Asztalos úr eközben is szerelmes, és örül, hogy az ünnepet a még sosem látott kedvesével töltheti. De a bolt tulajdonosa, Hammerschmidt úr furcsán kezd viselkedni Asztalossal. Munkahelyi viszály az oka? A kiállhatatlan és ellenséges Balázs kisasszony – aki még a fogkrémes tubust sem tudja rendesen megtölteni – fúrja Asztalos urat? Vajon tényleg eléri, hogy éppen karácsony napján veszítse el az állását? Ráadásul a szerelme sem válaszol a levelére... Asztalos úr élete, úgy tűnik, visszavonhatatlanul rosszra fordul, éppen karácsony ünnepén. Vagy mégsem?

szereplők: Kőrösi Csaba (Magyar Arany Érdemkereszt), Józán László, Keresztes Gábor, Szeles József, Szederjesi Teodóra, Hirschl Laura, Palásthy Bea, Keller Márton, Máté P. Gábor, Diószegi Imola, Soltis Elenóra, Módry Györgyi, Nyirkó István, Kulcsár-Székely Attila

Csarnoksínházról, tervekről beszélgetünk Szigetvári Józseffel, a BKK igazgatójával

Szép nyári nap & Co.

Más településeken vannak sportsarnokok, ahol kihúzzák a lelátót, kihúznak egy színpadot, leengedik a lámpaoszlopot, pedig előző este még kosárlabda-meccs volt, vagy előző héten meg teremfoci vagy kézilabda meccs, vagy két héttel korábban országos társastánc-bajnokság volt ugyanabban az épületben. Mindig azt szerettem volna, hogy legyen egy olyan hely Százhalombattán, ami a szabadtéri előadásoknak ad „mentesítő járatot”, hogy ha minden kötél szakad, a néző nem a lelátó lépcsőin átbukdácsolva jut be a küzdőterre, hanem csak úgy bemegy, és egy elegáns környezetben érzi magát.

– Még izlelgetjük azt, hogy „Csarnoksínház”. Honnan jött az ötlet és a kifejezés?

– A nyugat-Európában látott multifunkcionális sportsarnokokat nagyon sokszor irigyeltem. A Forrásos turnék alkalmával, amikor ilyen helyeken léptünk föl, láttam, hogyan működik. Megnyomták a gombot és kijött a lelátó, nem kellett kipakolni 800 darab széket. És nézd, megnyomta a gombot és fölemelkedett a padló, és ott lett egy színpad, és a háttérre csak leengedte

a függönyt. Szóval ezek mindig izgatták a fantáziámat. A sportsarnokban – tudva azt, hogy a BKK-ban 370 ülőhely van – ez erőteljesen korlátozza azt, hogy kiket lehet meghívni.

Nagyon nehéz kiszámítani, hogy épp 370 fő közönség fog-e beérkezni, vagy jönne 800, de akkor duplázni kell. Vannak produkciók, amiket érdemesebb ilyen sportsarnokban bemutatni, és akkor sok ember jöhet el. Gazdasági szempontból

sok helyen ebből nagy üzletet csinálnak, mert a nagy nézőszám eltartja az előadást. Ez régóta jó lett volna, de az új sportsarnok csak nem akar megépülni. Ezt most már érezzük és tudjuk, hogy ez egyhamar nem fog megépülni, és valószínűnek tartom, hogy az én hivatali időmben biztosan nem fog, hacsak nem tudnak másfél év alatt sportsarnokot építeni.

– Jól értem, hogy a Sportsarnok komoly próba előtt áll ahhoz, hogy átalakítással képes színvonalas kulturális esemény helyszínévé válni?

– Azért, hogy ez az élmény ne maradjon ki, a sportsarnokosokkal meg a polgármester úrral egyeztetve kipróbáljuk – mert a mostaniban mindenfajta műszaki paramétert figyelembe véve kb. 700 embert lehet leültetni, ami duplája a BKK befogadóképességének – hogy a sportsarnokban legyen valamiféle kulturális esemény. Talán a későbbiek során a magasabb szinten lévő döntéshozókat meg lehetne győzni, mert sok helyen, ahogy elkészül a sportsarnok, utána kezdik megtölteni tartalommal.

Viszont nálunk már látszik ez a közönség-lakossági igényes tartalom, sőt a meglévő igen szerény körülményekkel mégis kiválóan oldjuk meg, ezért esetleg nyomást lehetne gyakorolni, akár a kormányzati szintű döntéshozókra, hogy ez a település megérdemelné az erre a célra is alkalmas sportsarnokot. Ők valószínűleg nem tudják, de a méréseink alapján mi nem Százhalombattát szolgáljuk ki, hanem közönségünk Pécsről, Dunaújvárosból, Szekszárdról, Bonyhádról és mindenholnan érkezik.

– A városnak nincs vonzáskörzete. Mivel magyarázható, hogy kulturálisan mégis túllép saját határait?

– Nagyon egyszerű az oka. Azok a produkciók, amik ide megérkeznek, azok fővárosi színházból érkeznek, és aki ezeket szeretné megnézni, az M6-os autópályán feljönnek Százhalombattáig. Tehát nem kell a Budapestre tartó délutáni csúcsforgalomban, a hidakon keresztül bekapcsolódni. A körüti és a színházak körüli parkolási lehetetlenségekről nem is beszélve, mikor

az előadás végén vagy el van szállítva a kocsí, vagy kerékbilincs van rajta. Itt, ha kijönnek a színházból, rögtön a pompázatos főtérre mennek ki.

Idefelé megspórolnak másfél órát, elkerülik a férj és feleség közötti vitát, pl. hogy „mondtam, hogy korábban induljunk el”, „ne most fest ki magad, hanem majd a kocsiiban” stb. és összeveszve mennek a színházba. Ide Pécsről, Dunaújvárosból, Szekszárdról, Bonyhádról, Paksról egy-másfél óra alatt ideérnek, és ugyanolyan játékszíni vagy bármilyen budapesti, fővárosi színházi előadást látnak, amit Budapesten

– **Az elnevezés meglehetősen ideiglenesnek, átmenetinek tűnik. Változhat ez később?**

– Azért lett a neve Csarnokszínház, mert senki nem tudja, hogy mi az. Most október 25-e van, és még mi sem. A terveket, a körülményeket már látjuk, a ruhatárat már kitaláltuk – mert az nem úgy megy, hogy bepakoljuk valahova, hanem ki kell találni, hogy 800 embernek hol lesz az osztott ruhatára, merre mennek majd ki, kit hogyan kell majd terelgetni, mi fog ott történni. Kíváncsian várjuk, hogy egyrészt a lakosság hogyan fogja fogadni, és mi hogyan tudjuk megoldani.

Jelenet a Szép nyári nap c. Neoton musicalből

látnának, azzal a különbséggel, hogy a Játékszín fizikai állapotához képest a Barátság Kulturális Központ az a New York-i Metropolitan. Erre mindig rácsodálkoznak, és ettől nagyon sokan jönnek ide, mert itt színházi élményt kapnak.

Tehát ahogy bejön a főtérre a vendég és meglátja a kivilágított Kulturális Központot, az egyenruhás BKK-sokat, és bemegy a színházterembe, ahogyan itt fogadják, azzal ő színházban érzi magát. Azt gondolom, hogy a Csarnokszínházban is ugyanezt lehetne csinálni. Ráadásul bármilyen ilyen ötlet merült fel, akár Summerfest, akár Forrás, akár Pesovár iskola, mindig azt mondták rám, hogy nem vagyok normális. De én szeretem az ilyen merész dolgokat.

– **A helyszín bemutatkozása a Szép nyári nap című darabbal történik. Miért emellett döntöttek, mit kap a közönség ebben az előadásban?**

– Szép nyári napot. Én azt látom, hogy melyek azok a produkciók, amelyek egy-egy település méretétől függően megtöltenek egy sportcsarnokot. Mondjuk a sportcsarnok általában nem a mi 700 fős kis sportcsarnokunkat jelenti, hiszen Veszprémben 15 ezer, Debrecenben is tizenvalahány-ezer ember fér be az ottani csarnokba. Tehát a Mamma mia-t nyilván nem érdemes elhozni 800 fő miatt, mert pl. a Madách Színházban is 1500 ember tud leülni. De megvannak azok a nagyon jó minőségű, utaztatásra szánt musicalek a zenei

sajátosságaikkal, történettel ami habkönnyű, és nem túlzottan, tehát nyilván nem egy Turandot-t fogunk idehozni.

A Szép nyári nap az operettszínházból indult el, talán egy időben született a Mamma mia-val, ami az Abba slágerére épül. Nekünk van egy „magyar Abbánk”, mondjuk azt, a Neoton família. Neoton-slágerekre épül ez az együgyű, építőtáborban zajló történet. Egy generáció számára az építőtábornak bizony van kultikus jelentősége. Ezek nagyon jó Neoton-slágerek Falusi Mariannal, kiváló énekesekkel, rendes színpadon, rendes fény technikával előadva. Ez egy sorozat lesz reményeink szerint, így első nekifutásra azt gondoltuk, hogy ez biztosan fölcsigázza majd a kedves közönség érdeklődését. Egyébként a jegyek 98%-a már elkelt.

– **Nemcsak a bemutatóra, hanem már a folytatásra is készülnek tervek...**

– Ebben a sorozatban tervezzük még, hogy majd a februári időszakban – a régi nagy Savaria táncversenyek mintájára – egy olyan versenytánc, latin táncshow érkezik meg, amit nem is lehet színházteremben bemutatni, mert nekünk sportpálya méretű parkettás helyszín kell. Februárra, picit a Valentin-naphoz közelebb gondolunk egy ilyen sportcsarnokbeli eseményre, ahol a küzdőtéren elegáns asztalnál elegáns hölgyeket és urakat látunk. A versenytáncnak egy fontos része, hogy ott ülnek az emberek a lelátón, de van egy olyan asztalsor, ahol csak nagy estélyiben vagy kis estélyiben lehet ülni, mert van ennek a műfajnak egy varázsa, meg egy sajátossága. Itt a műfaj világbajnokait szeretnénk felléptetni, egy latintánc világbajnokság-est bemutató alkalmával.

Aztán talán érkezik még majd színházi előadása az Anconai szerelmeseknek a nagy olasz slágerek mintájára, ebben is Sári Éva, Egyházi Géza, fülbemászó dallamokkal. Igazából ami nagyon fontos, hogy az előadás minőségi legyen, és a sportcsarnoki környezetben valóban kellemes zenei élményt nyújtson, jó táncosokkal, könnyed történetekkel. Ilyen még nem volt a városban, lehet, hogy soha többet nem lesz, de megpróbáljuk felfedezni új helyszíneket. Ez egyébként egy folyamat, hiszen nem titok, hogy a Summerfest átalakult, Nemzetközi folklórfesztivál és összművészeti és kulturális rendezvénysorozat lett belőle a járvány és a gazdasági válság miatt.

Idén 8 estén érvényes színházberletet lehetett váltani, amit a bérletes színházi közönség szinte mind el is vitt. De most egyet lépünk előbbre, úgyhogy a Summerfest

nulladik napján szabadtéri, lelátóval ellátott színpadon, nagy operett előadás lesz, mégpedig a Csárdáskirályné Kállai Borival, sztárfellépőkkel, Teremi Trixivel, élő zenekarral.

– A Csarnoksínház mellett gondolom nem feledkezünk meg sem a BKK többi kulturális programjáról, sem a jövő év nagy rendezvényeiről...

– A következő lépés, hogy megnyitjuk a szabadtéri színpadot egy szabadtéri operett előadással, élő zenekarral, 1500 fős közönséggel. Tárgyalásaink vannak az Operaházzal, mert én nagyon szeretnék egy klasszikus, vagy egy Bohéméletet, vagy egy Turandot-ot, vagy egy Aidát, vagy valami nagy operát a Szent István téren, Szeged mintájára. Szeged kicsiben.

Meg nem érné kockáztatni, hogy ha itt lenne egy operaelőadás, mint a Traviata, tehát a klasszikus népopera közlő valamelyik felcsendülne itt a szabadtéri színpadon, akkor a környék, de még Budapest déli része is idejönne, mert nem mindenki

akar elmenni Szegedre, hogy ilyesmit lásson.

– Olyan nagyszabású programokról van szó, amelyek egy nagyvárosi kulturális életnek is dicséretére válna. Hogyan valósul ez meg, mi motiválja Önt és csapatát?

– Százhalombatta amúgy egy térségi kulturális főváros, ezért egy olyan minőségű városnak – még akkor is, hogy ha zsákváros, tehát nagyon sok kitörési lehetősége nincs – kulturális értékhordozóval lehet kitörni. És ahogy a gagyi egyébként teret hódít, a másik oldalról az idő bizonyos szempontból nekünk dolgozik, mert egy másik minőségű közönség viszont éhezik a minőségi kultúrára. A minőséggel minőséget lehet teremteni, ami minőséget generál az emberi viselkedésben is. A kulturális központnak az a feladata, hogy a város életminőségét kultúrával és minőséggel emelje. Most szerencsés helyzetben vagyunk, nem vagyunk sokan, zsákváros vagyunk, nincs 40 ezer betelepülő akiknek nincs a településhez, mint Érd esetében, és

ettől felborult az egész települési szerkezet. Ezért számunkra az a minimum, hogy mutassunk példát. Ha meg tudjuk tenni, akkor ne üljünk fel a gagyi hullámra, meg az értékválságra, mutassuk meg, hogy mi ebben a városban tudunk értékeset is, meg tudunk népünnepélyt is, meg tudunk szórakoztatót is, hiszen az Óvárosi Napok nagyon másról szól, a Batai Napok is, a Summerfest meg főleg, de a Batai Napokon három nap alatt van 20 ezer ember, a Summerfesten meg tíz nap alatt van 20 ezer ember.

Ezek nagyon fontos hivatásbéli küldetések, tudatos stratégiák. Most azt szeretnénk, hogy a Csarnoksínház megteljen, és utána a kollégáimmal összenézzünk, hogy megcsináltuk. És akkor azt mondaná valami magas szintű döntéshozó, hogy „a manóba, nincs ezeknek sportcsarnokuk, mégis meg tudták csinálni, hát megérdemlik, hogy legyen”.

– Legyen így!

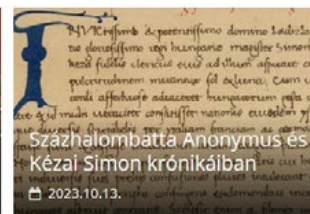
Kovács Krisztina

Százhalom Online

KÖZÖSSÉGI, KULTURÁLIS, KÖZÉLETI MAGAZIN

ANNO CIVIL KURÁZSI ITT ÉS MOST KEREKASZTAL PORTRÉ KULTÚRA SZERBEK EGYSZER VOLT SZOMSZÉDOLÓ ARCHÍV

Itt és most

A képviselő naplója

2023.10.12.

Köszöntöttük Százhalombatta szépkorú polgárait

2023.10.12.

Legújabb cikkek

Más szemmel: Forradalom és

Szabó Gábor beszámolója

A képviselő naplója

A közösségi célú költségvetési program ötleteinek beadási határideje november 30. A felhívás a <http://battanet.hu/kozossegi-koltsegvetes/> weboldalon olvasható, vagy igény esetén házhoz viszem a nyomtatványt, amit kitöltés után leadok a Hivatalban!

Október 12. Megtörtént a Matta-kerti parkoló és a szomszédos telkeket elválasztó növények elültetése. A ZÖFE munkatársai 90-90 db babérmeggyet telepítettek, melyek – folyamatos gondozással – hónapok múlva tökéletes sövényt fognak alkotni.

Október 14. Kellemes időjárás közepette étellel telt meg szombaton délután a Szent László tér. 12-16 óráig Windisch Szilvi szervezésében zenés bolhapiacra vehettek részt az érdeklődők, akik idén utoljára árusíthattak, böngészhetek szabadtéren.

17 órától az 1026. sz. Szent László Király cserkészcsapatnak köszönhetően igazi családi utcabálon tölthették együtt az időt a résztvevők. Fényfüzerek, cserkészsátor, különböző játékos vetélkedőknek felállított állomáshelyek, büfépult és asztal, hangtechnika, valamint az elmaradhatatlan sörpadok és asztalok voltak a tér tartozékai,

ahol egészen 22 óráig rophatták a táncot a szórakozni vágyók.

Október 17. Szent László úton több napig szivárgott a víz az útburkolat alól, ahol többszöri bejelentésre tudták csak megkezdeni a munkálatokat. A csőtörést javították és az úttest helyreállítása után már zavartalan a közlekedés ezen a szakaszon.

Újra a Városi Szabadidő Központban, a Sportdíj Gálán adhattuk át a Testnevelési és Sport Elismerő Okleveleket városunk sportolói, edzői, testnevelő tanárai részére.

Október 18-19. Oláh Leventével, az OMSZ mentőtechnikusával először az Óvárosi Pitypangos Tagóvodában majd a lakótelepi Pitypangos Óvodában jártunk. Ezúttal az „Alapvető elsősegélynyújtás – vérzés csillapítás, csont sérülések” témájú előadást hallgathatták meg az intézmények dolgozói.

Október 21. Közös egyeztetésen a Batai Motorosok Egyesületével és a Mikulással immár biztossá vált: **december 2-án** szombaton 16-19 óráig a várva várt 3. Batai **Mikulás Gurulás** lesz a megszokott útvonalon.

Október 23. A Szent István templom melletti kopjafánál koszorúzással, illetve a BKK-ban tartott ünnepi műsorral emlékezünk az 1956-os forradalom és szabadságharcra, ahol Katona István vehette át a Pro Urbe Százhalombatta díjat.

Október 24. Elkészült a SZISZKI melletti játszótér körüli új, 350 méter hosszú, rekortán borítású futópálya, amit az átadáson a SZVISE Atlétikai Szakosztály futói avattak fel.

Október 25. Százhalom Est a Hamvas Béla Városi Könyvtárban, ahol író-olvasó találkozón Mezei Márkkal beszélgetett a

megjelent, új kötete kapcsán Balpataki Katalin.

Október 26. A Polgármesteri Hivatal az idén is várja a karácsonyfa felajánlásokat, amiket a településrészek központi terein, valamint az intézményekben fognak felállítani. A jelentkezéseket november 27-ig várják az alábbi elérhetőségeken: Kovács-Borbély Zsuzsa, kovacszs@hivatal.battanet.hu, 06-23/542-274, 06-23/542-139.

Október 28. A Thália Batta Tanoda növendékei a BKK nagyszínpadán is bemutathatták (az Óvárosban nyáron már láthatuk), a Rock Suli című vizsgaelőadásukat. Teltház, hatalmas siker, hosszú percekig szóló vastaps, ováció volt a fantasztikus előadásért a jutalma a színészpálatáknak.

Október 29. Im már 4. alkalommal egy háromgyermekes anyuka szervezésében „csokit vagy csalunk túra” volt a Mattakertben. Évről-évre nő a résztvevők száma, idén több mint félszáz gyermek és közel 30 fogadó család részvételével járták be, remek időjárás körülmények között az itt található ó utcát.

A vasárnap esti 1 és negyed óras, 15 km-es körjáratom során feljegyeztem 3 db közvilágítási hibát; több vezetékbe, úrszel-

vénybe lógó gallyazási munkát, beszakadt útburkolatot, vízelvezető folyóka javítást, ezeket továbbítottam a Műszaki Irodának.

Október 30. Újraindul a komp! A Ferry Révhajózási Társaság tulajdonosának tájékoztatása szerint 30-án reggel 7 órától 17 óráig, egyelőre hétköznapi működéssel.

Október 31. Az Erkel krt. – Bláthy O. u. parkoló építésével kapcsolatban kiírt közbeszerzési eljárási bíráló bizottság ülésén vettem részt.

November 4. A százhalombattai KÉSZ csoport szervezésében és az 1026. sz. Szent László Király cserkészcsapat közreműködésével emlékeztünk meg az 1956-os forradalom és szabadságharc hőseiről és áldozatairól a Szent István téri kopjafánál.

*

Szeretném felhívni a figyelmet a közeljövő eseményére, ami ezúttal már zárt térben lesz megtartva november 11-én: **Márton napi bolhapiac az óvárosi Zenálkó Etel**

2023. november 11. 15-19h
Zenálkó Etel Óvárosi Közösségi Ház

Közösségi Házban, ahol sütőtök, zsíros kenyér, forralt bor, forró tea várja a résztvevőket.

Köszönöm a javaslatokat, véleményeiket, keressenek ezután is bizalommal a szabogabor@mail.battanet.hu e-mail címen, vagy a **06-20-222-2930** telefonszámon.

Szabó Gábor
képviselő

Battai Motorosok Egyesület

A Mikulás 2023. évi útvonala Százhalombattán

2023. december 02. szombat

16:00 – 19:00 között

- 16:00-16:20 CSÁÓ Családok Átmeneti Otthona Csenterics u. 3. ERBE telep
- 16:25-16:35 SZTK melletti nagy parkoló
- 16:40-16:50 SZISZKI parkoló Urbárium
- 16:55-17:15 Piac téri Spar parkoló
- 17:20-17:30 Arany J. u. a Főtér felőli vége (helyszín módosítás)
- 17:35-17:45 Tesco parkoló a Shell kúthoz közelebb eső rész
- 17:50-18:00 Dunafüred Napsugár tér parkoló
- 18:05-18:15 Városi Szabadidő Központ parkoló (a strand bejárata)
- 18:20-18:30 Óvárosi Közösségi Ház, Szent László u. 54.
- 18:35-18:45 Régészeti Park parkoló
- 18:50-19:00 Mattakert, Körtefa u.-Barackfa u. sarok

Megállónként **10 perc** parkolás, az útvonal rögzített.

Eső vagy hóesés esetén a Mikulás nem kockáztatja a gyerekek és a rénszarvasok egészségét és autóval érkezik.

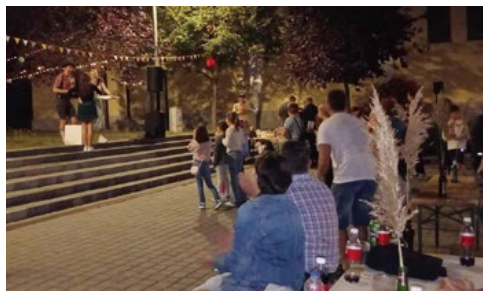
Cserkészbál az Óvárosban

Szent László mosolya

A Jordán partján Keresztelő János, amikor felismerte a hozzá közelítő Jézust, így szólt a tömeghez: „Íme az Isten Báránya, íme aki elveszi a világ bűneit!” Erre, valószínűleg felujjongott a nép és boldogan tekintett a megígért Megváltóra. Amikor pedig manapság felmutatja a pap az Eucharistiát és ugyan ezekkel a szavakkal hívja fel figyelmünket a közénk megérkezett Megváltóra, mi gyakran lehajtjuk tekintetünket és magunkba roskadunk. Jó lenne ebből a megnyilvánulásból olykor felül emelkedni.

Ezt tették a minap az 1026-os Szent László Cserkészcsoport tagjai. Vidám hangulatú bált rendeztek a Szent László templom melletti, a védőszentjükről elnevezett téren. Meghívásuknak eleget téve, ott vol-

tam és részese lehettem ennek a fergeteges jókedvben eltelt néhány órának, én is. Mintegy százan voltunk, s ennek ellenére, egy nagy család tagjainak egymásra találását élveztük mindnyájan. Mindenki rámo-

solgott mindenkire, s mindenki együtt örült mindenkivel.

Két elfoglaltság közül választhattunk. A terített asztalmál szívvel-lélekkel prezentált enni-inni valót kínálgattak, az asztal melletti teret pedig a tánc vette birtokba. De nem akármilyen tánc ám! Míg az egyik pár gyönyörű mozdulataival nyugözött le, a másik mosolyt csalt az arcunkra. Volt, aki egyedül is teljes intenzitással mozgatta csontjait, mások kört alkotva élték ki táncos jókedvüket. Nem is bírtam ellenállni az invitálásnak, közéjük álltam én is. S akkor, oldalra néztem és lám, mit látok? Ott az a jól ismert mellszobor a névadóról, aki mindig tiszteletet, s komolyságot sugallt, most azonban, alig hiszek a szememnek, mosolyog! Örül, mosolyog Szent László, mert ez az igazi kereszténység!

Tamási József atya

FENYŐFA FELAJÁNLÁS

A Polgármesteri Hivatal az idei esztendőben is várja a karácsony bensőséges ünnepéhez kötődő felajánlásokat, a várost díszítő karácsonyfákra.

Hagyomány Százhalombattán, hogy a népszerű közösségi tereken és a városrészek központjaiban fényfűzérrel díszített fenyőfák emelik az advent, a karácsony ünnepének fényét.

Decemberben a Szent István téren az óvodásokkal és a kisiskolásokkal közösen feldíszítjük a város karácsonyfáját. A településrészekben felállított fákat pedig a városlakókkal közösen díszítjük egy kis ünnepség keretében.

A Polgármesteri Hivatal szép, formás, több méter magas fenyőfák tulajdonosainak a jelentkezését várja, akik felajánlják és szívesen látnák saját fájukat valamelyik városrészben mindenki karácsonyfájaként az adventi időszakban. A legszebb fenyőfa városunk főterét fogja díszíteni.

A fenyőfák a Szent István téren túl – a településrészekben, Urbárium, Újtelep, Dunafüred és az Óváros központi terein –, valamint az intézményekben kerülnek felállításra. A fa kivágásáról és elszállításáról az önkormányzat gondoskodik.

A jelentkezéseket

2023. november 27-ig a következő elérhetőségeken várjuk:

Százhalombattai Polgármester Hivatal
Műszaki Iroda

Kovács-Borbély Zsuzsa

e-mail: kovacszs@hivatal.battanet.hu

telefonszám: (23) 542-274, 542-139

„...akiknek tetteit csak Isten ismeri”

Látogatás a budapesti Szent György templomban

A százhalmibattai Nyugdíjas Pedagógus Klub Egyesület minden esztendőben több alkalommal kirándul Budapestre, hogy a főváros rendkívül gazdag programlehetőségeivel, értékeivel találkozzon. A budapesti Szerb utcai szerb templom meglátogatását szeptemberre terveztük.

Az V. kerületben lévő szép kerttel övezett templom barokk épülete igazán feledhetetlen élményt nyújtott a látogatásunkon. A gyönyörű, Szerb utcai copf stílusú kovácsoltvas díszkapunál Zorán Ostoji atya kedves, barátságos mosollyal fogadott bennünket. Később azt is elmondta, hogy a napokban Battán járt a szerb közösségnél, és részt vett a szerb búcsú szertartásain. Mivel az atya még keveset beszél magyarul, a társaim tájékoztatására én magam készültem fel. A közös történelmi kapcsolatok után kutakodva az alábbiakat találtam:

Egykori feljegyzések megemlítik, hogy Európa északi részein letelepült szlávok egy nagyobb csoportja áthaladást

kért Pannóniában az Öregek Tanácsától (578-580), mert a betelepült germánok a kiirtásukkal fenyegették őket. Nem akarva háborúskodni velük számbeli fölényük, erőszakosságuk miatt, átengedésüket kérték,

hogy a Pannónia alatti déli kevésbé lakott részekben letelepedhessenek. Az Öregek Tanácsa a kéréshez hozzájárult.

A magyar történetírás megemlíti, hogy II. Béla magyar király (Vak Béla) felesége – Jelena Vulkanovics (1131–1141) I. Uros szerb nagyzsúpán leánya volt, anyja pedig Diogenissza Anna bizánci hercegnő. Apja II. István magyar király oldalán részt vett a bizánci-magyar háborúban. II. Istvánnak nem volt fiú utódja, ezért apja Könyves Kálmán által megvakított unokaöccsét jelölte meg utódjának. Ő javasolta Bélának Uros leányát feleségnek, aki hűségesen szolgált és segítette őt uralkodása idején. Fiuk, Géza nagykorúságáig testvérével, Belos bánnal vezették az országot. Sírja férjével együtt a székesfehérvári Nagyboldogasszony bazilikában volt, ahol is korábban a koronázásuk megtörtént.

A királyné idején számos szerb telepés érkezett a Csepel-szigetre. Ők alapították a ráckevei szerb monostort.

Két magyar nőt ismerünk, akik viszont szerb uralkodók feleségei lettek. Ilona 1250 körül ment feleségül I. Uros szerb

királyhoz. Élete végén a Gradaci kolostorban (ma is Szerbiához tartozik) helyezték örök nyugalomra. Árpádházi Katalin magyar királyi hercegnő (1256-57 – 1314) I. István Dragutin szerb király felesége lett. A

megépült a Gellérthegyi támfal, vetődött fel a Tabán öreg, falusias házainak lebontása és fürdőváros jellegű átépítése. 1903-ban megépült az Erzsébet híd. Végül a Tabán tényleges lebontása 1933-ban

egy új templom megépítésével. 1742. május 1-jén kezdődtek a munkálatok és 1751. június 3-án szentelték fel. A belső munkálatok és díszítés még sokáig folytatódott, a harangtorony elkészülése és a főhomlokzat kialakítása 1775-re készült el.

Alaprajza hagyományos görögkeleti. A templom három részből áll. A Veres Pálné utcából közelíthető meg a torony alatti bejárat, melyhez a nők temploma csatlakozik. Fa mellvéd választja el a férfiak templomrészétől, majd gyönyörű ikonosztáz a szentélytől. A férfiak temploma egy lépcsőfokkal lejjebb van, mint a nőké. Az épület másik bejárata a kert felé nyílik. A szertartásokon a pap, a kántor és a hívek énekelnek, hangszert nem használnak a liturgiákhoz. A falakat ikonok díszítik.

Az ortodox templomokban a nők nem léphetik át a szentély kapuit, a férfisegítők is csak a két oldalajtón léphetnek be oda. A középső ajtót csak a pap és a püspök, magasrangú egyházi személy használhatja.

Ikonosztáza 1850-ben készült olasz reneszánsz hatásokat mutatva. A barokk templomot kőfal védi a két utca felől, melynek sarkán képfülkében Sárkányölő Szent György kerámia képe látható. A falakba korábban elhunyt hívek síremlékeit építették be. A kert ápolt, a kinti szertartásokra díszes építmény épült.

hercegnő V. István elsőszülött leánya volt.

A törökök elől és a törökökkel is, több hullámban érkeztek délszláv csoportok (horvátok, bosnyákok, szerbek) a Magyar Királyság területére. A különböző szláv nyelvet beszélő népeket a magyarok közös néven rácoknak nevezték. Voltak közöttük katolikus és ortodox vallásúak is.

Nagyobb számban – a fővárosban – két helyen telepedtek meg, a budai oldalon a Tabánban a XIV. századtól, amely a Gellérthegy és a Nap-hegy közötti terület volt és a mai V. kerületben, ahol a pesti szerb templom található és Rácvárosnak hívták.

A Tabánban szőlőműveléssel, kézművességgel, fémművességgel, kereskedelemmel foglalkoztak, voltak tímárok is közöttük. Az első templomuk és házaik Buda felszabadításának ostromában (1686) megsemmisült. 1690-ben építették újra fából, Szent Demeter tiszteletére, majd 1741 és 1751 között a piactéren kőtemplom épült.

A tabáni ortodox templomot és magát Tabánt is – sűrű beépítése miatt – számos természeti csapás érte: járványok, tűzvészek, árvizek. A XVIII. században 3 tűzvész pusztított, majd a legnagyobb 1810-ben volt. 1848-ban pedig a nagy árvíz okozott súlyos károkat. Megsérült az 1849-es ostrom idején, 1875-ben pedig egy felhőszakadás okozott hatalmas pusztítást. 1880-ban a filoxerajárvány elpusztította a szőlőit ugyanúgy, ahogyan az egész országban is. Amikor 1901 és 1902 között

következett be. A II. világháborúban találatot kapott Szent Demeter ortodox templom maradványait 1949-ben Rákosiék lebontották. Emlékeére 2014-ben a Döbrentei téren harangláb épült.

Így egyetlen ortodox templom maradt a fővárosban, Pesten a Szerb utcai.

A pesti szerb templom 1695-1698 között épült egy középkori templom romjaira. 1731-ben Szent György tiszteletére szentelték fel.

1733-ban a szerb közösség a salzburger Mayerhoffer András építész bízta meg

Miután megnéztük a templom szépségeit és sok fotót készítettünk, elköszöntünk Zorán atyától, megköszönve a templomlátogatás lehetőségét és újra kiléptünk a Szerb utcába a gyönyörű copf stílusú kovácsoltvas kapun keresztül.

Szegedinác Anna

100 Százhalom

Tíz évvel ezelőtt, 2013. januárban indítottuk útjára a Százhalom magazint. Ez év áprilisában értük el a 100. lapszámot. Ebből az alkalomból mellékletet indítunk korai lapszámaink helytörténeti írásaiból.

Kis társadalomtörténet

Cigánykanyar

Százhalombattát hagyományosan szerb-magyar vegyes lakosságú településnek tartjuk. Kétségtelen, hogy az iparosítás (1960) előtt ez jellemezte, de a falu társadalma ennél sokkal színesebb volt, mert éltek még itt többek között zsidók, bolgárok és cigányok is. Manapság a szerben kívül horvát, görög és román nemzetiségi önkormányzat is van a városban. Az tény, hogy a helyi cigányok létszáma elenyésző. Kevésbé közismert azonban, hogy a két világháború között volt cigánytelepe Százhalombattának. Kezdetben a Szkela utcában, majd a Római híd környékén állították fel földbe vajt sátraikat.

Életükről, szokásaikról, öltözködésükről Sefcsik István nyilatkozott, aki gyermekként szemtanúja volt a cigányok mindennapjainak. Tőle tudjuk, hogy a helyi cigány férfiak fémedények foltozásával, javításával és készítésével, míg a nők leginkább kéregetéssel – nem koldulással –, jóslással foglalkoztak. Folyton úton voltak, több falut is bejártak javítani, foltozni valót keresve, kéregetve.

A pénzt mindenkor a férfi kezelte náluk, és nem tekinthetjük őket szegénynek. Bár lakókörnyezetükre és étkezésükre kevésbé voltak igényesek, majd mindegyiküknek csináltatott ruházata volt. A férfiak leginkább sárga csizmában, sötétzöld vagy fekete bársony, ezüstgombos ruhában, széles cifra szalagú kalapban jártak. A nők rikító színű, nagy virágú, nagy mintás ruhákat viseltek, sok-sok ékszerrel. Mások által levetett ruhát csak az öregek és a nagyon éhietlenek hordták. A kisgyerekek folyton meztelenek voltak, de nem azért, mert nem tellett ruhára, hanem mert így jóval kényelmesebb volt nekik.

A jó anyagi helyzetre utal az állandó mulatozás is, mert valamit mindig ünnepeltek és ilyenkor nem egy esetben csendőrségi ügy is kialakult. Ha ügy vesszük, akkor a csendőröknek viszonylag könnyű dolguk volt a cigányokkal kapcsolatban, hiszen ha felmerült velük szemben valami, csak a vajdát kellett megkeresniük, ő a tekintélyével hamar tisztázni tudott mindent. A vajda a cigányok választott elöljárója, ő tett köztük igazságot, esketett és eljárt a hivatali ügyekben is.

Élelmiszerre nem sokat költöttek, mert gyakran fizetségül kapták, és óriási tapasztalattal rendelkeztek a vadonban található élelmekkel kapcsolatban. Megették az ürgét, a sünt, a varjút, de még az állatvérszben elpusztult állatokat is.

A helyi társadalomba nem integrálódtak, de szoros kapcsolatban voltak. Istenhívők voltak, ugyanakkor rendkívül babonásak is, templomba azonban ritkán jártak.

Jelenlétük akkor vált terhevé, amikor a szolgáltatásuk – edényfoltozás, javítás – iránt ritkult, majd megszűnt az igény. Amelyikük csak tehette, a mezőgazdaságban vagy a közeli iparban próbált elhelyezkedni. Akik kimaradtak, vagy nem éltek ezzel a lehetőséggel, ön- és családfenntartásuk érdekében akár loptak is.

Sefcsik Pista bácsi és más szóbeli forrás szerint a II. világháború kezdetén még a Római híd környékén, az úgynevezett Cigánykanyarban éltek, majd elköltöztek valószínűleg Ercsibe. Egy legenda szerint a helyi vajda jelentkezett az ercsi elöljáróságnál, hogy szeretnének odaköltözni. Az engedély megadását egy jelentősebb pénzüsszeg átadásához kötötték és legnagyobb megdöbbenésükre a vajda a mellényzsebéből átadta a kért összeget.

Százhalombattára azóta sem költöztek nagyobb számban cigányok. Az erőmű és a finomító építése során dolgoztak ugyan cigány brigádok, akik arról voltak híresek, hogy a legnehezebb, legártalmasabb munkákat vállalták el. Ők azonban nem voltak és nem váltak a helyi társadalom részeseivé.

Balpataki Katalin

A kofahajótól a kompig

A Duna mindig nagyon fontos szerepet játszott Százhalombatta életében. Közlekedésre naponta használták főleg a XX. század első felében. A háború előtt naponta kötött ki a „kofahajó”, azzal szállították a fővárosi piacra a zöldséget, gyümölcsöt, tejet stb. a kofák. Személyszállító hajók is kikötöttek Dunafüreden, hozva a kirándulókat egészen a hatvanas évek végéig.

Nagyon fontos volt azonban a két egymással szemben lévő település, Százhalombatta és Tököl közötti közlekedés. Az, hogy mióta van, csak az óvárosi Szkela utca neve jelzi. Szkela jelentése: rév. Az 1695-től itt élő szerbek nevezhették el a saját nyelvükön. A háború előtt a Kőváriak üzemeltették a kompot. Régebből nincs adatunk, csónakkal járhattak át az emberek. 1945 után újraindult a kompközlekedés. A Dubecz család tagjai, Dubecz Mihály (Misa bácsi) és két fia, Mihály és László a Ráckevei Erdőgazdaságtól vásárolták a jogot, hogy üzemeltessék. Nem a mai kompot kell elképzelni, hanem egy nagy csónakot, amit Misa bácsiék saját maguk építettek. Ketten veztek, a harmadik kormányzott. Először csak

személyeket szállítottak, de később olyan szerkezetet építettek fából, amire már ráfért egy lovaskocsi vagy több állat is.

Páros óránként járt a komp, amíg a Duna be nem fagyott. Ez abban az időben telente nagyon gyakran megtörtént.

A révész akkor sem pihent, amikor úgy látta, hogy „beállt” a Duna, tehát elég vastagnak tartotta a biztonságos közlekedéshez, és egy hosszú rudat tartva maga elé átment a jégen a másik partig. A kijelölt utat – ami nem volt egyenes a jég torlódása miatt – beszórta szalmával, hogy ne csússzon, és a kukoricaszár jelezte, merre lehet menni. Ez a jég már a szekereket is elbírta, de a révész ment vele, hogy biztonságban átérjen. Ezért persze fizetni kellett, mert a család „maszek” lévén, ebből élt. 1951-ben a két fiú bevonult katonának. Misa bácsi még pár évig Kővári Ferenc segédletével üzemeltette a már motoros kompot, de már nem bérlőként, mert ahogy minden más, állami tulajdonba került a komp üzemeltetése is.

Az évek alatt egyre modernebb lett a szállítóeszköz, míg elérte a mai formáját.

Jankovits Márta

Advent és karácsony a régi Battán

A régi battai karácsonyok hangulatáról, az adventi készülődésről sokat megtudhatunk idősebbek történeteiből, leírásaiból. Az ünnepek előtti heteknek megvolt a maguk rendje, melyhez ragaszkodtak az emberek.

A karácsonyt megelőző adventi időszakban a családok hajnali, ún. rorate misén vettek részt. A rorate latin szó, mely az adventi ünnepkör egyik énekének kezdősorában szerepel: „*Rorate caeli desuper...*” / *Harmatozzatok egek onnan felülről...* Ifjak és idősebbek hajnalban keltek, hóban-fagyban is útra keltek, hogy odaérjenek a 6 órakor kezdődő szentmisére. A hajnali miséken kívül több szép szokás tette gazdagabbá az adventi várakozás heteit.

Százhalombattán is népszerű volt a XX. század elején kibontakozó Szent Család járás, ami azt a bibliai eseményt idézte fel, amikor az áldott állapotban lévő Mária és József hiába kerestek maguknak fedelet Betlehemben, nem volt senki, aki befogadta volna őket.

A családok előre megbeszélték, hogy kinél mikor jönnek össze. A szálláskereső asszonyok a befogadó családnál az asztalon előkészített alkalmi házioltáron elhelyezték a Szent Családot (Mária, József és a gyermek Jézus) ábrázoló képet, majd az asztalt körbeülve a Szent Család minden tagjához külön imádkoztak. A szálláskeresőket a háziasszony friss süteménnyel kínálta, másnap pedig másik házigazda fogadta be az asszonyokat. Karácsony előtt több

betlehemes csoport is járta a falut, akik elmondták-eljátszották Jézus születésének történetét. A háziak megköszönték az ünnepi jókívánságokat, a betlehemezést, megvendégelték és adományokat adtak a játékban résztvevőknek.

Sok családban a mai napig továbbélő kedves hagyomány a Luca napi búzavetés: december 13-án, Luca (a név jelentése fényhozó, hajnalban született) napján búzaszemeket vetettek el, ami karácsonyra szép magasra megnőtt, a búza

közé gyakran dugót helyeztek, melyre később gyertya került. A karácsonyi búzát, miután megnőtt nemzeti színű szalaggal kötötték át és úgy helyezték az ünnepi asztalra vagy a karácsonyfa alá. A búza zöldje az adventi remény beteljesülését, fénye a Megváltó érkezését volt hivatott hirdetni, maga a búza pedig az élő kenyéret, Jézust jelképezte.

A készülődéshez a takarítás, a sütemények elkészítése, a disznóvágás is hozzátartozott. A disznót december elején vágták le,

hogy elegendő idő maradjon a húsok füstölésére. A nagytakarításra a karácsony előtti két héten került sor, a takarítást a sütemények elkészítése követte. Először, gyakran egy héttel karácsony előtt, a sokáig elálló, jó „vendégváró” aprósüteményeket készítették el a háziasszonyok: linzertésztából diós hókiflit, apró csillagokat, szivecskéket sütöttek betlehemeseknek, vendégeknek. A karácsony előtti két-három napban készült el a hagyományos mákos és diós bejgli kelt- vagy linzertésztából.

A karácsonyi asztal hagyományos étkei szimbolikus tartalommal bírnak: a mák ősi termékenység-, gazdagság-szimbólum, apró megszámlálhatatlan szemeivel a végtelenség jelképe, a dió Szent Ágoston szerint Krisztus jelképének fogható fel: a zöld, keserű

burok Krisztus földi szenvedéseire, a kemény csonthéj a kereszt fájára, a benne rejlő édes mag pedig Krisztus isteni, életet adó természetére utal.

Nagyszüleim, dédszüleim idejében sok család december 24-én éjfélig szigorú böjtöt tartott, ezért Szenteste még az éjféle mise előtt egyszerűbb ételeket tálaltak fel: halat, túrós csuszát, mákos gubát. Másutt, ahol nem böjtöltek, disznótorost, kocsonyát ettek vacsorára. A házi szaloncukorral, gyertyákkal díszített karácsonyfát körülülte a család, közösen elénekelték a karácsonyi énekeket, majd együtt játszottak. Az ünnepélyes éjféle misére igyekezett mindenki elmenni, hogy köszönthesse a Megváltó gyermek Jézust.

Németh Nóra

Málenkij robot

Emlékezés az ártatlanul elhurcoltakra

Boldog az a nép aki csak a jóra tud emlékezni, de a mienk nem ilyen. Arról árulkodnak a felmérések, hogy borongásra hajló, bús nép vagyunk. De milyenek is lennénk ennyi harcokban, elnyomásban eltöltött évszázad után? Úgy gondolom, aki ennyi megpróbáltatást kibírt – van bátorsága emlékezni – erős nép, és van jövője. Emlékezni azért kell, hogy ne történhessen meg újra, ami megtörtént 1945. január 8-án, amikor Százhalombattáról, Érdről, Diósról és több környező településről – az elérhető adatok szerint – közel háromezer embert vittek el „malenkij robotra”. Valójában nem is kis munkára vittek el gyerekeket 16 éves kortól, férfiakat (akik valamilyen okból nem voltak a fronton), hanem határozatlan ideig tartó kényszermunkára.

1944. december 6-án kelt át a 23. szovjet lövészezred 310-es lövészadosztálya a Dunán és indult el Érd felé. Mikulástól karácsonyig erős harcok folytak Ercsi és Érd között. Az elfoglalt településeken először otthonról vitték el aki megtaláltak. De nem volt elég, ezért 1945. január 8-ára hamis indokkal (munkát ígérve) az érdi vásártérre hívták a helyi férfiakat.

Kávránné Szedmák Ilona emlékezése apósára, Kávrán Andrásra: „Tél van, úgy –6 fok körüli a hőmérséklet, és hótakaró fedi az utat, mikor a Kávrán család (Kávrán István és Polákovics Antónia) idősebbik fia, András elindult otthonról. Még megnézte mélyen alvó hat hónapos kisfiát, gyors búcsút intett fiatal, szép feleségének, hiszen nem sokáig marad távol – gondolhatta akkor.

Előző nap kidobolták a községben, hogy minden egészséges dolgozni tudó férfi 16 és 60 év között jelenjen meg a vásártéren – mai, illetve korábbi autóbusz pályaudvar területén – igazolás kiadása végett. Volt ki csak sebtében, kis cipőben vagy papucsban „szaladt” ki amennyiben közel lakott. Férjem – Kávrán István – édesapja akkor a krisztusi kortaposta, hiszen 33 éves volt. Foglalkozását nézve mester kőműves volt, ebből és a családi gazdálkodásból tartotta el az övét.

A vásártéren több száz ember gyűlt össze, de az igazolás kiadása még váratott magára annyira, hogy el is maradt. Az összeírást vezető

szovjet katonák azt a tájékoztatást adták, hogy majd Ercsiben kerül rá sor. Az összeterezt embereket ötösével sorba állították, majd megindították a menetet Százhalombatta-Ercsi felé, majd onnan Baja irányába. Akkor már nem volt kérdés hová, merre vissz az útjuk... A „Malenkij robot” fogságába estek, az út vége valahol az orosz tajga, a nagy Szovjetunió.

A kényszermunka még meg sem fordulhatott a fejükben, hiszen az alig ruházatuk és az éhség volt a legnagyobb „gondjuk” a folyamatos hóban menetelésben. A túlélők visszaemlékezéseiből tudjuk – akik között volt rokon, közeli ismerős utcabeli mint Deffent István, Kokics Pál, Kovács Béla, Kubár János, Pájer Ferenc, Eszes Vendel, Krizsák István – embertelen körülmények között, nap-nap után ázva, fázva, éhesen, ivóvíz nélkül hajtották őket tovább a gyűjtőtáborokba. Alig kaptak enni, jó esetben az is csak egy darab kenyér volt, de a víz hiánya gyötörte legyengült testüket leginkább. Haladtukban, sokszor a pocsolóvízbe kerülve szűrőszűrővel összegyűjtött vizet, vagy koszos hóval csillapították szomjukukat.

Nem csoda, hogy a hideg és az éhség tizedelte őket már az út során is. A testi fájdalom mellett talán a szívük és lelkük fájdalma lehetett nagyobb, hiszen a bizonytalanba mentek, úgy, hogy csak a remény maradt... Látják-e viszont szeretteiket, a szüleiket, testvéreiket, a feleségüket vagy a gyermeküket? Hazavárták, mindig is hazavárták, hi-

szen egy édesanya, egy megtört feleség, aki a kicsi fiával szinte alig élt családként, természetes, hogy hazavárja a fiút a férjet, aki csak elment otthonról egy téli reggel...

Férjem nem ismerhette az édesapját, nem ismerhette a mosolyát, nem tudott vele játszani kisfiúként, nem tudta kimondani a szót, APA, mert nem volt kinek... Elvették tőle a lehetőséget, csak álmaiban élt, és él ma is az édesapja... ”

*

Úgy gondolom, kései krónikásként bármit írok, meg sem közelíti azokét, mint akik átérték a borzalmakat.

A most következőkben a tárnoki Nagy István Naplójából olvashatnak idézeteket. Pista bácsi alig másfél hónapja távozott az élők sorából. Visszaemlékezései tükrözik az eseményeket, amit át kellett élniük.

„Jött egy fullajtár és közölte a hangosbemondón: 16–18-ig külön, 18–45-ig külön, 45–60-ig egy másik csoport. A 18–45 éves csoportot ötös sorokba állították, majd jöttek a géppisztolyos davajok (davaj: oroszul gyerünk, gyorsan. Állandóan ezt kiabálták.) közrefogtak és elhajtottak Ercsibe, ahol egy istállóba tereltek bennünket. Az elhajtott állatok helyén, azon a koszos szalmán kínlódtuk át az éjszakát. Másnap délelőtt átvittek egy házhoz és lenyírtak kopaszra.”

„Sötétedésre értünk Cecére ahol egy jubhdályba tereltek, amin se ajtó

sem ablak. Reggel ébresztő után leengedtek csoportonként egy mocsaras-nádas szélére és ott lehetett mosakodni és vizet inni, ha fel tudtat törni a jeget. Az istálló mellett ott volt az urasági magtár, ott voltak a kondérok amikbe főzték a zsizsikes takarmányborsót. Ócska katonacsajkába merték a 3 dl levest... Reggel Dunaföldváron keresztül Baja irányába hajtottak bennünket.”

„Itt voltunk egy hétig majd vasárnap reggel riadó, beraktak a vagonba és irány Temesvár. Bajától Temesvárig négy nap volt az út. 50 embert raktak egy vagonba, amiben nem volt más csak a vagon alja. Az élelmezés három darabka száraz kenyér és ird és mondd kettő deka szalonna két napra. Ivóvíz semmi.”

„Csütörtökön megérkeztünk Temesvárra. A halottakat csak ott szedték ki a vagonból. A szerelvényen 12 halott volt. Összedobálták őket mint a fabasábokat, majd vitték a tömegsírba.”

„A sok megfázás, tetű miatt felütötte fejét a vérhas meg a flekktífusz. (Küttéssekkel, magas lázzal jár.) Ezután kezdtek szortírozni a tömeget. Kit innen egyenesen a Szovjetunióba, minket meg visszahoztak Szegedre a Csillag börtönbe, vagy mellette lévő fonógyárba.”

Nagy István, akinek a naplójából idéztünk, később 9 évet töltött a Gulágon.

Bauer Istvánné visszaemlékezése:

„1945. január 8-án kellett jelentkezni a még Battán lévő férfiakkal, hogy papírt fognak kapni. Érdről Bajára majd Temesvárra hajtották az ilyen galád módon összefogott embereket. Temesváron kiütött a tífusz. A még nem beteg embereket visszahajtották Szegedre. A reptéren dolgoztak, a Csillag börtönben voltak beszállásolva, ahol a pusztá kövön aludtak. Kővári Istvánné (Mándé néni) tehervonat tetején utazva háromszor ment Szegedre, hogy nevelt fiának, Kővári Lászlónak ennivalót vigyen. Szegedi emberek megengedték, hogy náluk főzzön.

Ifj. Bauer János akkor már nagyon beteg volt. Megkérte Mándé nénit, főzzön neki nudlit, de mire készen lett, már csak négy darabot tudott megenni belőle. Hazajöve Mándé néni értesítette ifj. Bauer János édesanyját, Amál nénit, aki Szegedre utazva már halva találta a fiát. A nyakán lévő műtéti hegről ismerte fel, csont és bőrré volt lefogyva.”

A történetek majd hetven év távlatából is élénken élnek a családok emlékezetében. Érdekes módon valamennyi emlékező az „elhajtották” szót használta. Ez nem volt véletlen, hiszen ezeket az embereket szó szerint, mint az állatokat hajtották végig az úton a rabságuk felé. Akiket kérdeztem, szinte valamennyi családban történtek tragédiák.

Nagyon fontos, hogy ezek az emberi történetek megmaradjanak, mert a történelemkönyvek a hadvezérekről, a tábornokokról, a csaták színhelyéről szólnak, a mi történeteink viszont azokról az egyszerű hétköznapi emberekről, családokról – mindegy milyen nemzet fia –, akiknek a háború megváltoztatta, esetenként derékba törte az életüket.

Megmaradt bennem egy történet: valamikor a háború alatt tűzszünetkor egymás mellé kerültek ellenséges oldalon harcoló katonák a fronton, az egyik erdőben. Cigaretta cseréltek, beszélgettek ahogy tudtak, aztán elváltak. A tűzparancs miatt egymás ellen kellett fordulniuk. Aki mindezt elmesélte nekem, annak még több évtizeddel a háború után is lelkiismeret-furdalása volt: szembe került azzal a katonával, akivel előtte barátkozott. Szembe, de nemcsak vele, a puskájával is. Tudta, az marad életben aki gyorsabb, és lőtt. Ezt a másik katona is tudta. Fialat fiú volt, akinek a családja hamarosan megkapta az értesítést...

*

Emlékezzünk most méltón rájuk, azokra, akik ottmaradtak a harctéren, a fogolytáborokban és a Gulágokon.

Jankovits Márta

„A lelkek megmentése a fő feladatunk, de ha kell, a testet is megmentjük”

Kalandos utazás az egykori NDK-ban

A fiatalabbak kedvéért megemlítem, hogy ez a rövidítés azt jelenti, hogy Német Demokratikus Köztársaság. Vagyis ahogy mondtuk: Kelet-Németország. Hála Istennek ezt már múltidőben kellett írnom, mert ma már nincs ilyen. De volt ugyebár, kedves idősebb olvasók! Namármost, abban a régi szép időben történt, hogy a 70-es évek elején, még teológus hallgató koromban utazni lévén kedvem, egy kedves, nálam néhány évvel idősebb pap barátommal indultunk a nagy útra, az NDK-ba. Ennek a kirándulásnak néhány felejthetetlen élményét szeretném elmesélni, amennyire még emlékszem.

Vonattal mentünk és első állomáshelyünk Drezda volt. Itt kaptunk ugyanis szállást, egy Szt.József-templom plébániáján. Egy aránylag idős atya volt olyan kedves, hogy válaszolt levelemre, miszerint szívesen lát

„paptestvéri” szeretet volt ez, ami akkor nekem, aki ennek a hivatásnak gyakorlására készültem, nagyon sokat jelentett. S persze nem csak „valamit” adott, amivel megtölthettük gyomrunkat, hanem önma-

bennünket. De, hogy ennyire szívesen, azt nem gondoltam. A nevére nem emlékszem, de alakja ma is előttem van. Egy vékony, elég magas és erősen bicegő embert képzeljenek el a kedves olvasók. Ahogy megérkeztünk, terülj-terülj asztalkám módjára ültetett bennünket asztalhoz, holott most láttuk egymást először. Úgynevezett

gát is adta. Beszélt és kérdezett, mesélt a városról, ötleteket adott, hogyan töltsük el azt a néhány napot a városban illetve a város jeles környékén. Természetesen nem tudtunk minden templomot, minden múzeumot megnézni, de azért még emlékszem a gyönyörű Zwinger nevű múzeum értékes látnivalóira, a város közepén mementóként

meghagyott robusztus és egy kicsit szinte félelmetes romokra, hogy ne felejtse az emberiség a háború szörnyűségét. Hajóra is szálltunk és az Elba vizén érkeztünk meg Szász-Svájc területére, hogy ott hegymászásban is legyen részünk Königstein vára és környékén. Már csak azért a kilátásért érdemes oda feljutni, amit az alattunk kacsaringózó Elba, s a mindnyájunkat körül ölelő hegyek sora jelent. Emlékszem, nem győztük Pali barátommal egymás figyelmét erre vagy arra fölhívni. Odanézz! Odanézz milyen mesébe illő! S persze csattogtak fényképező gépeink is. Másnap vagy harmadnap Móriczburgba utaztunk Drezdából, autóbusszal. Egy vadász-kastély a legfőbb látnivaló itt. A szarvasagancsok fantasztikus kiállítás. Már csak az élő szarvasok hiányoztak, a több száz agancs mellől. De a turistákat itt fogadó zordon erdők elképzelhetővé teszik a szemlélőnek hogy ezek az agancsok valóban innen származnak.

Nem volt elégünk Drezdából sem és környékéről sem, de „az idő nagy úr”, tovább kellett gurulnunk. Lipcse is várt ránk. Ebben a Drezdához igazán közeli városban engem elsősorban a Szent Tamás-templom érdekelt. Itt volt hosszú ideig a templom karnagy-kántora, Johann Sebastian BACH, a talán legnagyobb mondható orgonaművész zeneszerzője. Élmény volt fellépkedni a fa lépcsőkön a karzatra, amelyeket mintegy 300 évvel ezelőtt a sokgyermekes muzsikusi sokszor koptatott. Ráadásul egy kicsit az orgona hangjában is fürödhettünk, egy fiatal idegenvezetőnek köszönhetően. Itt, Lipcsében hallgatni Bach-ot, különös élmény. Vettem is egy hanglemezt édesanyámnak az itt működő, világhírű, fiatal fiúkból álló kórus hangfelvételével.

Végül integettünk a templom mellett álló illusztris Bach szobornak és tovább utaztunk Eisenachba., a nagy művész szülővárosába. Szülőháza ma hangszer-múzeum. Megszámálhatatlanul sok hangszert és azok hangját

élvezheti itt a látogató. Igaz, itt Eisenachban készültek annak idején a Wartburg autók, az kevésbé érdekelt, mint a város határában lévő Wartburg vár. Már csak azért is, mert itt élt a 13. században a mi kedves Árpád-házi Szent Erzsébetünk, Lajos őgróf fiatal feleségeként.

Ide, Thüringiába érkezett Sárospatakról II. András leánya, hogy itt legyen három gyermek édesanyja, itt osszon kenyeret a szegényeknek, itt történt, hogy kötényében rózsákká váltak a kenyerek, amikor férje rokonsága rossz szemmel nézte adakozását, s végül innen űzte el őt, férje halála után a család. Kolostorba vonult, majd megalapította Európa első kórházát és 24 évesen, magyar népdalokkal az ajkán meghalt. Magyar szentjeink közül a világon ő a legismertebb.

A festői környezetben álló vár, ezért ma elsősorban idegenforgalmi látványosság, de mondhatjuk nyugodtan, zarándok hely is. Ráadásul protestánsok számára is, hisz van itt egy szoba, amelyben emigrációja idején Luther Márton élt s ahol lefordította a latin Bibliát németre. Az ő alakja előtt is fejet hajtottunk. Innen a kevésbé ismert kis városkába, Rastenbergbe utaztunk. Egy fiatal atya innen küldött nekem választ levelemre, miszerint szívesen vár bennünket. Winfried – mert hogy így hívták vendéglátónkat – lelkes örömmel fogadott bennünket. Plébániáján szerzetes nővérek teljesítettek szolgálatot. Nekünk különös élmény volt az apácák látványa, hisz akkor hazánkban alig lehetett látni, „habitusba” öltözött, fityulás nővéreket. Hála Istennek ma már találkozhatunk apácával itthon is. Winfried atya nővérekéi terítettek asztalt minden alkalommal az ebédlőben és kis vázában minden nap, ízlésesen elhelyezve, egy kis virág is díszelgett a teríték mellett. Tán a falat is jobban esett így. Hála érte a mosolygó nővéreknek. Egyik nap autójával elvitt bennünket a közelinagy városba, Erfurtba a plébános. Egy római bíboros

járt ugyanis azokban a napokban náluk, a pápa, VI. Pál nevében. (Akkor, 1963-tól 78-ig ő volt a pápa.) Örömmel mentünk vele a székesegyházi szentmisére, melyet a nuncius mutatott be. A nagy létszámú hívő sereg elgondolkodtatott bennünket, lám a hozzánk hasonló, szocialista államban is mennyire él az egyház! Mise után meg is éljeneztek Casaroli bíborost, hatalmas tapsviharral. Ekkor jött a meglepetés! A német tömegből, hallom ám, hogy megszólal egy férfiú, magyarul. Odakiáltott, jól artikulálva a bíborosnak: „Hozzánk is jöjjön el! Magyarország! Baranya megye!”, A mellettem állóknak fordítottam, mondván: Most kapott meghívást a nuncius Magyarországra. Jót derültünk rajta.

Egy hosszú vonatozást követően felértünk a Balti-tenger partjához. Rostock nagy város. Óriási kikötővel. A hatalmas acél daruk német precizitással állnak sorban a parton. Nagy a forgalom, nagy a zsivaj, de minket egy modern, szép, csendes plébániára hívtak meg. A vasútállomástól pár száz méterre egy szinte ultramodern épület. Csak ámultunk, bámultunk. Akkoriban, a 70-es években nálunk még nagyon ritka volt az ehhez hasonló. A középkorú plébános azonnal elmesélte, hogy járt már Magyarországon és nagyon tetszett neki. Budapesten kívül Esztergomban és a Balatonnál járt. Jó volt hallani a dicsérő szavakat. A két vendégszobában kényelmesen elhelyezkedtünk, hisz úgy terveztük, itt egy egész hetet eltöltünk. Így is lett. Min-

partot a számtalan „strand-kosárral”, gyékényből készült, favázás, mozgatható, de kényelmes napozó alkalmatossággal. A víz hőmérséklete soha nem olyan mint a Balatoné, de úszni, nagyon jó benne.

Történt egyik nap, amikor elég korán ott úszkáltunk már a vízben és még nagyon kevesen tették ugyanezt, hogy egyszer csak kiabálást hallunk: „Hilfe! Hilfe!” –tőlünk nem túl messziről. Segítségért kiabált egy férfi, de azonnal láttuk, két lány van tulajdonképpen veszélyben. Rajtuk kívül más nem volt a közelben, így nem tétlenkedhettünk, azonnal odaúsztunk. Ahogy közeledtünk, láttuk, hogy a férfi mindkét lányt igyekszik fenntartani a vízben, de hol egyik, hol a másik kerül a víz alá. Mire odaértünk, már a férfi is ki volt merülve. Nem volt egyikünk sem különösen kiképzett úszó, de azért ki tudtuk venni a két lányt a férfi karjaiból és nagy nehezen, de sikerült velük kiúsznunk. Délután odajöttek hozzánk a parton, hogy megköszönjék segítségünket. Kiderült, iskolakiránduláson vannak, Suhl-ból. A férfi a tanáruk, ők nyolcadikos gyerekek. Az is kiderült, mi kik vagyunk. Magyarozatként azt mondtam nekik, „A lelkek megmentése a fő feladatunk, de ha kell, a testet is megmentjük.” Most visszaemlékezve azt mondom, nem volt könnyű ezeket a lányokat megmenteni, de később megtapasztaltam, hogy mégis, könnyebb volt, mint sokszor a lelkek megmentése. Pár héttel később levelet kaptam Suhl-ból. A szülők köszönték meg, ami történt. Azóta tudom, Manuela

Rostock, tengerpart (Fortepan - Mészáros Zoltán)

den másnap mentünk a tengerre. Akkor már másodszor jártam itt, a Keleti-tengernél. Néhány évvel előbb, első külföldi utam ide vezetett, de akkor a Rügen szigeten voltam egy nemzetközi ifjúsági táborban. Az is csodálatos volt. Most itt, Warnemündénél élvezhettük a hatalmas víztömeget, a hullámokat, a medúzákat s persze a homokos

Hartleb volt a neve a lubickolónak, akit kivittem a partra. Most 65 év körül lehet. Vajon néha eszébe jut-e 1972 nyara?

Ezzel lassan véget is ért útunk, nyaralásunk. Régen volt, de igaz volt.

Utazásra biztatva minden olvasót lejegyezte: Tamási József c. apát, nyug. plébános 2023. október 10-én.

Beszélgetés Németh Istvánnal (XII. rész)

Egy lokálpatrióta emlékei

Kamaszkortól a felnőttkorig (folyt.)

Amikor 2010-ben a Százhalombattai Római Katolikus Plébánia világi elnökévé választottak, gondolatban végig futtattam az előttem ismert elnökök sorát és próbáltam magam elhelyezni közöttük. Hozzájuk képest én mit tudok tenni, milyen feladatokat tudok közmegebecsülésben felvállalni. Dr. Matta Árpád földbirtokos, országgyűlési képviselő, a falu díszpolgára, országos szervezetek alapítója, elnöke volt és tagja a templomépítő bizottságnak. Kovács Lajos nyugalmazott főjegyző, aki mindent elért, amit egy jegyző élete során

elérhetett. A falut ellátta postával, hajókikötővel, vasúttal, téglagyárral és templomot építtetett. Előttem Lantos András 20 évig volt elnöke a képviselő-testületnek. Plébániát, templomot, kápolnát építtetett. Hozzájuk viszonyítva mit tudok tenni a közösségünkért, hitünkért, városunkért?

Magamban próbáltam olyan fehér foltokat találni a lehetséges működési területemen, ami a százhalombattai emberek gondolkodását befolyásolni tudja. Elhatároztam, hogy a mindenkor plébánossal – akkor Illéssy Mátyás atya volt a papunk – és a hívek között felvállalom a közvetítő, csillapító szerepet.

Célul tűztem magam elé, hogy irodalmi, zenei, történelmi, művészeti élményeket, ismereteket, szeretnék a híveknek, a százhalombattai embereknek adni. Ami marandó élmény, pozitív kötődést jelent az Egyházhoz, a templomhoz, a hagyományos értékrendhez.

A valós élet viszont olyan sok nem sze-

retem feladatot adott amit, ha időben nem végzünk el, a körmünkre ég és károk keletkeznek belőle a közösség számára.

2010 év vége felé sűrűn tartottunk képviselő-testületi ülést, mert folyamatosan jelentkeztek a Szent István templom kivitelezésének hibái: beázások, még villámkár is előfordult, ami károsította az elektromos hálózatot. Próbálkoztunk az építéskivitelezőkkel garanciálisan megjavíttatni a hibákat, de nem sok sikerrel. Volt, amit saját erőből igyekeztünk megjavítani. Más alkalommal szakembereket hívtunk meg egy-egy részfeladat elvégzésére. A munkájuknak pénzügyi lehetőségeink szabtak gyakran határt.

A sok gond mellé 2011-ben ugyancsak műszaki jellegű, méghozzá nagy horderejű ügy kezdett kibontakozni. Az óvárosi Szent László templom oltár előtti fal felső részén penészes foltok tűntek fel, annak ellenére, hogy Mits János atya nem sokkal előtte a héjazatot – a régi palatetőt – új kátrány alapú zsindelemmel cserélte le.

A képviselő-testület műszaki képzettségű tagjai bejárták a tetőteret és komoly hibákat tártak fel a tetőszerkezetben. Ezekről fotók készültek és kezdett kialakulni egy szakmai ítélet, a bajok olyan nagyok, hogy az épület nem biztonságos. A teljes tetőszerkezetet le kell bontani és újból fel kell építeni. Addig pedig a misézést be kell szüntetni.

A képviselő-testületi üléseken ezeket tárgyaltuk. Ki kellett kalkulálni a helyreállítás költségeit, amely az akkori árakon 25-30 millió forint lett volna. Pénzünk nem volt. Ami volt azt elvitte a Szent István templom toldozása-foltozása. Na, ekkor jött elő a plébánia eladásának gondolata, mindenféle variációban. Elég nagy volt a kétségbeesés és kerestük a megoldást.

Célul tűztem ki magamnak, hogy olyan lépést teszek, amire soha nem gondoltam. Egy vasárnapi szentmise után felmentem egyedül a templom tetőterébe. Végignéztem a hatalmas ácsolatot, ami a tetőt összefogja. Én a laikus, a még meglévő jól

próbáltam felerősíteni magamban. A főfalakon nyugvó talpszелеmen gerendák voltak rossz állapotban, de az se mind. Minél feljebb vizsgálgódtam a gerincen, annál jobb állapotban láttam az építményt, és kialakult bennem egy összbenyomás. Aztán egy hétköznap újra felmentem alaposan körülnézni, vittem magammal lámpát, papírt és íróeszközt. A főfalakon nyugvó szелеmenek között sok volt a korhadt, nedves, vizes. Összeszámoltam hány gerenda van, mennyi ment abból tönkre. Azok pusztultak el, ahol a 100 év alatt beázás történt. Nem láttam a helyzetet katasztrofálisnak, de az én véleményem csak egy laikusé volt.

Illéssy atyának beszámoltam a látottakról. Javasoltam, mutassuk meg egy megbízható ácsmesternek a problémát. Ismertem egy Aranyos nevű ácsot a városban. Mielőtt rábólintott, feljött velem a templom tetőterébe, ezután elfogadta a javaslatomat. Meghívtuk az ácsot egy bejárásra. A véleménye az volt, hogy a súlyos hibákat ki lehet javítani, a tetőszerkezetet nem kell emiatt elbontani.

A javításra írásbeli árajánlatot adott, ami 2-3 millió forintos költséget jelentett. A véleményének és a kedvező fordulatnak mindketten nagyon örültünk Mátyás atyával. Neki is volt egy jó ismerőse, javasolta, vele is nézzük meg a problémás tetőt.

Így vittük a képviselő-testület elé az új fejleményt. A vizsgálódást Mátyás atya ismerőse, Kelemen György, egy országos hírű ács csapat vezetője végezte. Korábban ők végezték a Keleti-pályaudvar felújításának faszerkezeti munkáit, valamint a budapesti Horánszki úti épület rekonstrukciós munkáit, amelyért építészeti „Nívódíjat” kapott.

A vállalkozása ÉL-tető Kft. néven működött. Most, amikor e sorokat írom, felhívtam telefonon. A felsége vette fel és közölte velem, hogy már nem tudja őt adni, mert néhány hónapja, nagy hirtelenül, odahaza előzmények nélkül meghalt. Igen nagy emberi veszteség a szakmájának is.

A helyreállító munkákat Kelemenék közmegelegedéssel elvégezték. Tamási Attila statikus építészmérnök számos kiegészít-

tő javaslatát is megvalósítottuk. A Soproni Erdő és Faipari Egyetem mikrobiológiai szakértőit is bevontuk a munkálatokba. Meghatározták azokat a mikroorganizmusokat, amik a tetőtér fertőzését képesek voltak fenntartani, a faanyagot tönkretenni. Az összes korhadt, beteg részt eltávolították, megsemmisítették. A beépített új és fennmaradó faszervezetet gombaölő folyadékkal gondosan lekezeltek.

Sokszor bejártam az ácsokkal a tetőtér minden zugát. Voltam a harangok között, ahol megmutatták a császárfát, amin szintén végeztek javításokat. Ez a kereszt alatti szűk-íves ácsolat, ami jellegzetes része a templomtornyok felső részének.

Amikor végeztek a munkával megkérdeztem Kelemen Györgyöt:

– Ezzel a javítással mennyi ideig áll biztosan a tetőszerkezet?

– Több mint 50 évig biztosan.

– És amihez most nem kellett nyúlni?

– Az még tovább. Olyan fokú mesterségbeli tudással végezték 100 évvel ezelőtt az ácsolatot, olyan jó anyagból dolgoztak.

Kelemen György, ha munka közben meglátogattam, mindig nagyon érdekes dolgokat mondott el saját életéről, élet-szemléletéről, ezért munkájának befejezése után meghívtam egy előadásra, melyet az öngyógyítás nagy lehetőségeiről tartott a templomban. E területen is mélyen beásta magát és ingyen segítette súlyos betegségben szenvedő embertársait. Munkáját mindig örömmel, szenvedéllyel végezte. A végzett munka értéke anyaggal együtt nem érte el az 5 millió forintot.

Ebben az esztendőben kisebbik lányom Nóra, aki a Pázmány Péter Egyetem Bölcsészettudományi Karának művészettörténeti szakát végezte, tanulmányainak vége felé járt és több kisebb-nagyobb tanulmányt záródolgozatot írt. Az egyik írása a Szent László templom építésének művészettörténeti jelentőségét tárgyalta. Engem is érdekelt a templomunk építésének története, jellegzetes stílusjegyei. Nagy örömmre szolgált, hogy megismerhettem tervezőjének szándékát, üzenetét.

Egy alkalommal, amikor még Kelemenék a tetőjavítást végezték a lányomék az egyetemről meglátogatták a várost. Megnézték Makovecz Imre építész által tervezett Szent István templomot. Én kalauzoltam őket és vezetőjüknek dr. Rozsnyai József építészettörténetész tanár úrnak javasoltam, nézzék meg a Szent László templomot is. Megemlítettem neki, hogy azt pedig Tóry Emil tervezte. Felcsillant a szeme, csodálkozva, lelkesen mondta:

– Ilyen bőségben van jelen a XX. század építész gárdája a városban?

– Igen. Különös, de így van. Sőt, talán azért is érdekes megnézni, mert most folyik a tetőtérben helyreállítási munka.

Az építész tanár a hallgatóival ment fel a tetőtérbe. Ott szakszerű eligazítást tartott, hogy mit kell megnézni alaposan. Dicsérte az egykori templomépítők szakmai munkáját és örült, hogy 100 év után megmutattuk neki a nagyszerű ácsolatot, ami most is funkcionál. Beszélt Tóry Emilről, aki nem csak középületeket tervezett, a műegyetemen építészettörténetet oktatott – Koós Károlyékat. Felépítette a torinói kiállításra a magyar épületét.

A battai templomot honorárium nélkül tervezte, Dr. Matta Árpád kérésére. Rokoni szálak fűzték hozzá egy beházasodás okán.

Mi a különbség az akkor épült templomok és a miénk között? Nem másolta sem a gótikát sem a barokkot, hozzá téve a „neo” jelzőt. A templomtornyok a boglyaformából adódó alakzattal készültek, az egyhajós templom pedig sátorformát kapott. A szentély félkört alkot, felette kupola emelkedik. A kupola vesszőfonással, sárgaföld tapasz-tással lett kialakítva, amiből semmi sem látszik lentről a templomból.

Valószínű Makovecz Imre sem tudott a faluban Tóry Emil által tervezett Szent László templom érdekes építészeti megoldásáról.

Nóra később – tanulmányait befejezve – egy ideig a „Matrica” Múzeum munkatár-

sa lett. Ekkor írta „Adalékok a százhalombattai plébániatemplom történetéhez” című tanulmányát, amely 2019-ben megjelent a „Matrica Füzetek” V. számában. 2013-ban erről rövid írások jelentek meg tőle a „Volt egyszer egy Százhalom” című helytörténeti írások gyűjteményében.

Családi életünkben is nagy események történtek. Lányom, Annamária a férjével, Kaizinger Tiborral Athénban lakott, aki magyar diplomataként tartózkodott Görögországban. Tudtuk, gyermeket vár és közeleg a szülés ideje. Feszülten vártuk a híreket, aztán 2010. december 31-én délután megszületett az első unokánk, aki fiú lett és a neve Endre.

A lányomnak nem csak a gyermeke érkezése volt új változás, a kórházban tapasztaltak is. Görögországban nincs orvosképzés. Angol szülészeti protokoll szerint végezték a szülés levezetését és ez sok feszültséget okozott, amit tetézt a nyelvi, fordítási nehézség orvos és szülő között.

Ráadásul a szülőszobákban lévő görög kismamákhöz eljött az egész „görög nagycsalád”. Hozták az ünnepi ételeket, italokat és a vendégsereg nagy zajjal, ovációval foglalt helyet az ünnepelt kismama körül.

A lányom igyekezett minél előbb visszakerülni az otthonukba. A feleségemnek, Marikának pedig néhány nap alatt kellett összecsomagolni és Görögországba repülni, hogy közel két hónapig a segítségére legyen az új kiscsaládnak.

A magam és a még itthon lévő két gyermekünk életvitele is megváltozott. Velem voltak és az új helyzeten kellett úrrá lenni. A tanya, a háztartás, ügyintézés rám hárultak.

Erre az időszakra esett a születésnapunk a fiammal. Magam készítettem el az ünnepi étkeket, még vendégeket is hívtunk. A nehézségeken az öröm lendített bennünket túl, hogy már van egy unokánk, vele bővült a család.

Elhatároztam, ha unokáim születnek, mindnek a köszöntésére egy rá jellemző kis verssel fogok megemlékezni. Íme, Endrének írtakból egy idézet:

„... Athén bölcsőd, s tengernek partja
mi szemed határait uralta.

Kereszt nevében a Jordán vizével
a Pilisben öntöztek, de a nagy eset
Battán esett, amikor a baldachin
rád esett, s apád, s az Isten óvott meg.”

Lejegyezte: Szegedinác Anna
(folytatjuk)

Rácz Laci igaz története

AHOVÁ MINDANNYIAN TARTUNK

– Anyúúú! Hol szállunk le? – Óvodánál – feleli anyám.

Nem ott szoktunk, mi a Gyormánál szoktunk le is, fel is szállni. Innen van legközelebb nagyapámék háza. Most tovább utazunk. És amíg így gondolkodok, a busz megáll.

– Gyere kisfiam!

Felállunk, és az ajtó kinyílik. Leugrok a járműről, anyám fogja a kezem. Nem enged el, mert át kell menni az út másik oldalára, az óvodához. A kerítés mellett indul egy lépcső felfelé a hegyre. Hegyre! Talán

róluk. Most viszont itt fekszik már a nagymamám is.

Tavaly késő ősszel, ugyanilyen csúnya idő volt. Mikor valaki az utcáról kiabált.

– Katica! Katica!

Anyu meghallotta és kiment a teraszra. Akkor köd volt, hogy nem látta ki van a kapuban. Én szaladtam utána, a járdára viszont már nem mentem ki, mert nem volt rajtam papucs. Egyszer csak arra lettem figyelmes, hogy anyám nagyon sír, és aki kiabált, anyu unokatestvére, úgy támogatja befelé. Nagyon megijedtem. Nem tudtam mi a baj, ami ilyen hirtelen keletkezett. Mindenesetre én is belevágtam a bögésbe, és kérdeztem.

nyok, akik valamiért meghaltak, derekukra tekert, összefűzött dukátokkal vannak eltemetve.

– Mi az a dukát?

– Pénz. Szóval ezek a lányok, sok pénzzel vannak idetemetve.

Ezen aztán, elgondolkodtam. Minek nekik az a sok pénz? De aztán másra terelődött a figyelmem.

Odaértünk nagymamához, anyám mondott neki ezt is, azt is. Mindent elmesélt, ami azóta történt, hogy nem volt kint. Majd le tettük a legnagyobb krizantém csokrot, és elindultunk körutunkra. Sok sírt meglátogattunk, anyu mindegyiknél elmondta, hogy az ott nyugvó ki, és milyen rokonunk.

Az utunk végén, mire minden virág elfogyott, és mindenhol gyújtottunk gyertyát, még meglátogattuk a keresztet, ahol igaz senki nem feküdt, viszont rajta volt az az ember, akit mindig a templomban látok. Még egy gyertya, és indulunk.

Leballagunk a lépcsőn, az első utcáig, amire ráfordulunk, és haladunk ezen tovább, a másik lépcső felé. Ami a mozi, és a templom között vezet le a faluba. Közben elmegyünk Annus néneje háza előtt. Ahol anyámnak eszébe jutott az a történet, amikor akkora esők estek, hogy leszakadt a part, és az udvarból lehetett látni a földből kikandikáló koporsókat.

Margit nénénk elé érve, elérjük a lefelé vezető lépcsőt. Hazafelé még benézünk papához. Egy kicsit beszélgetünk, majd kimegyünk a Nagygyormához, buszmegállóba.

Ez már régen történt. Több mint ötven éve. A halottak napja azóta is minden évben eljön. Már kocsival jövök ki a temetőbe, feleségemmel, gyerekeimmel. Mostanában inkább a nagyobbik unokámmal. Hozzuk a cserepest, meg a mécses. A látogatottak köre kissé átalakult, kibővült. Már régen kint fekszik Tóth Pityu, Margit, és Annus nénem is. Itt van anyám összes testvére, anygom, keresztanyám, nagyapám, és még anyám is.

A saját halálotomtól már rég nem félek. Annál jobban félték másokat. Csak abban reménykedem, hogy távozáskor mindenki betartja az érkezési sorrendet, és soha senkinek nem kell idő előtt virágot hoznom. ■

ha van ötven méter. Akkoriban nekem még hegy. És mindenki másnak is, aki battai.

A lépcső jó hosszú. Nehezen haladunk, mert anyu egy nagy karkosarat cipel, tele virággal. Nehéz, olyan ködös őszi délután van. Anyu ezért is, nehezen kap levegőt. Többször megállunk, fújunk egy kicsit, majd újra nekivágunk.

Úgy félúton a lépcső keresztet egy utcát. Ebben az utcában laknak Margit és Annus néném, anyu nagynénéi, ezért én is így szólítom őket. De mi továbbmegyünk, fel a lépcsőn, tovább cipelve a karkosarat. Ahol a lépcső kanyarodik, van egy félig kész ház. Annak ellenére, hogy nincs rajta tető, és be sincs pucolva, laknak benne. Lassan felérünk, fel a temetőbe. Ugyanis a temetőbe megyünk. Mert halottak napja van. Tavaly is voltunk, de ez most más. Mert tavaly még csupa olyan embert látogattunk meg, akiket élve nem láttam, csak hallottam

– Mi van anyu? – Tóth Pityu, a rokon, választott anyám helyett.

– Meghalt a nagymamád.

Hát akkor találkoztam először a halállal. A kedélyek idővel lecsillapodtak, de én innentől kezdve sokat gondolkodtam, és kérdezősködtem róla. Szüleim mindig igyekeztek megnyugtatni, kevés sikerrel. Mikor jobban belegondoltam, mindig egy olyan üresség hatalmasodott el rajtam, amittől nagyon megijedtem, így igyekeztem elhessegetni a nyomasztó gondolatot.

Tehát felértünk a temetőbe, ahol most már nagymamám is kint van, aki anyám helyett anyám is volt, életem első három évében, mikor anyunak vissza kellett mennie dolgozni. Ahogy beérünk, a járdától jobbra érdekes, régi sírkövek vannak, ismeretlen betűkkel. Igaz nekem akkor még minden betű ismeretlen volt. Anyu mesélt.

– Ez a régi szerb temető. Itt a fiatal lá-

Mitták Ferenc: Más szemmel

Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér halála

1664. NOVEMBER 18.

1664. november 18-án vadkanvadászaton életét veszítette gróf Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér. Azon a napon, délután 4 és 5 óra között a Csáktornya-hoz közeli kursaneci erdőben halt meg a „Magyar Mars”, a XVII. század, sőt a régi magyar irodalomnak az egyik legnagyobb alkotója, s egyben a század nagy hadvezérei közé tartozó Zrínyi Miklós.

Először idézzük fel életútját! Zrínyi Miklós gróf 1620. május 1-jén született vagy a horvátországi Ozaly várában, vagy a muraközi Csáktornyan. Zrínyi Miklós, a szigetvári hős (1566) dédunokája, gróf Zrínyi György horvát bán fia. Apja halála (1626) után Pázmány Péter gyámsága alá került, anyja (Széchy Magdolna) már korábban meghalt. 1628–1634-ig a gra-

zi, bécsi és nagyszombati jezsuita kollégiumban tanult, 1636-ban Itáliában járt. 1637-ben átvette birtokainak irányítását és védelmét. 1646-tól tábornok, 1647-től a haláláig horvát bán. Több győzelmet aratott a törökök felett.

Abbildung der traurigen Begebenheit: Des Edelen und Dapfferen Helden Graf Nicolaus, von Zerin, welcher erbärmlicher Weise, auf der Jagt, von einem grossen wilden Schwein, ist gehauen, und umgebracht worden, geschehen den 18. Novembris. a. n. Anno 1664. Martin Zimmermann, Kupff.

Az 1640-es és 1650-es években kiemelkedő költői és írói munkásságot fejtett ki. 1645–46 telén írta meg nagy eposzát, a „Szigeti veszedelem” c. művét, amelyben dédapja emlékének állított halhatatlan irodalmi alkotást. Prózaí műveiben politikai törekvéseit és céljait hozta nyilvánosságra. Az 1640-es évek végén írta meg a „Tábori kis tracta” c. művét, amely a korszerű hadseregszervezés elveit és a hadviselés gyakorlati kérdéseit taglalja. Felismerve a megfelelő katonai vezetés hallatlan fontosságát, s önmagát tudatosan egy eljövendő török elleni hadjárat vezető helyére szánva, megírta a „Vitéz hadnagy” (1650–1653) c. katonai-politikai elmélkedésgyűjteményét az ideális hadvezér tulajdonságairól. A török elleni hadjárat lehetőségében bízva, mozgósító célból nyomatta ki a „Szigeti veszedelem” c. eposzt, kisebb verseivel együtt 1651-ben Bécsben, „Adriai tengernek Syrenacia” címmel.

A „Mátyás király életéről való elmélkedések” (1656) az eszményi uralkodót jelenítik meg. Ebben fejtette ki legérettebben a politikai koncepcióját, amelynek lényege:

rendi ellenállásra támaszkodva a nemzeti függetlenség kivívása, majd nemzeti király vezetésével abszolutizmus létrehozása.

Zrínyi 1660–61-ben írta utolsó nagy prózaí munkáját, „Az török áfium ellen való orvosság” címmel, amelyben az összefogásra és a harcra igyekezett mozgósítani.

Irodalmi munkássága mellett a politikai életben is tevékenyen részt vett. 1655-ben indult a nádor-választáson, de főnemesi ellenfelei megbuktatták. Az a bécsi terv viszont, hogy az ország mondjon le a szabad királyválasztás jogáról és fogadja el a Habsburg-ház örökös királyságát, nagyrészt Zrínyi hatalmas agitációja folytán hiúsult meg. Zrínyi ekkor már a főúri ellenzék, a köznemesség elismert vezére volt.

1661-ben, a bécsi udvar tiltakozása ellenére a Muraköz védelmére felépítette Zrínyiújvárt. 1663–64 telén több várat visszafoglalt és felgyújtotta az eszéki török hadihidat a híressé vált téli hadjáratban.

1664-ben a török ellentámadás lerombolta Zrínyiújvárt, de a törökök a szentgotthárdi csatában vereséget szenvedtek. A szégyenteljes 1664-es vasvári béke után nőtt az elégedetlenség az országban. Zrí-

nyí is kereste a kibontakozás lehetőségeit, de 1664. november 18-án egy vadászbaleset áldozata lett, egy megsebzett vadkan halálra sebezte.

Nézzük, mi is történt!

A vadászaton egy megsebzett vadkan után a sűrű cserjésbe hatoló Zrínyit a vadkan megtámadta, a lábáról ledöntötte és halálra sebezte. A vadászaton jelen levő főnemese és nemese későbbi írásaiból ismert a vadászbaleset története, leg részletesebben Bethlen Miklós „Emlékirat”-ából. Bethlen arról számolt be, hogy november 18-án, amikor a vadászatot már befejezték, egy Póka nevű vadász jelentette Zrínyinek, hogy egy megsebzett vadkan a sűrű bozótosba menekült, azt még el lehetne ejteni. Zrínyi a nemesi társaságot a hintónál hagyva, a vadással és néhány szolgálójával a vadkan után indult. Innen beszéljen Bethlen Miklós: „Egyszer csak hamar ihol nyargal Guzics, mondja a bátyjának: Hamar a hintót, oda az úr. Menénk, amint a hintó nyargalhat és osztán gyalog a sűrűbe befuték én, hát ott fekszik, még a balkezében, amint tetszett, a pulzus gyengén vert, de szeme sem volt nyitva, sem szólt, csak meghala. Majláni így beszélt: hogy amint Póka után bément a disznó vérén az erdőbe, amígy ők a lovakat kötözték, csak hallják a jaj-szót; Póka szava volt. Majláni

sátok meg a sebnék vérét véle, az arra igen jó. Elégge próbálták véle, de hijába, csak elfolyt a vére, először ülni, osztán hanyatt fekünni, végre csak meg kelle halnia, mert a fején három seb vala...”

A vadászbalesetnél Zrínyi Miklós nemesi társasága nem volt jelen, az eseményeket csak a vadásztól és a szolgálótól hallották. Bethlen Miklóshoz hasonlóan írta meg később a történeteket Esterházy Pál, Vitnyédi István ügyvéd, Zichy Pál is. Ez utóbbi levélbeli beszámolójára hivatkozva írta Otrosich Mátyás: „Zrínyi Miklós uram kimenvén vadászni, erdei kanokra akadott, utána menvén az egyiknek harmadmagával, az harasztban magánosan utána rugaszkodott, nem tudhatják, miformán tertént, lábáról leejti az urat, három sebet nagyot ejtett rajta, az fején, torkán és lábain, az mikor az két szolgálója hozzá érkezett, hallván jajgatását, már akkor fel állott nagy véresen lábára, és szekeret kért, mondván, semmi az, egy fertály óra múlva szegény meghalt...”

A későbbi évtizedekben elterjedt, hogy talán gyilkosság történt, a Habsburgok és mások is gyanúba keveredtek, de idegenkezés semmivel nem bizonyítható. A szóbeszéd alapja az lehetett, hogy az emberek nehezen tudták elfogadni azt, hogy a nagy hadvezérrel, a kiváló vadással egy vadkan végzett. Pedig az egykorú leírá-

seben kívül más sérülés is van Zrínyin.

Sajnálatos, hogy a XVII. század egyik legnagyobb személyisége így és ilyen váratlanul halt meg, de tettei és életműve így is teljes.

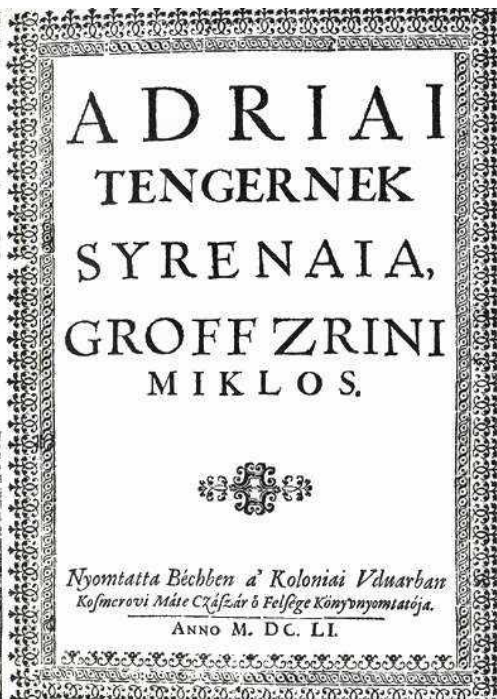
MEGJEGYZÉSEK, FELVETÉSEK, GONDOLATOK:

- Zrínyi Miklós vadászbalesete másként is elképzelhető: lehet, hogy a gyilkossággal megbízott személyek már régebben várták a kedvező alkalmat egy merényletre. Ott ólálkodtak a környéken, hiszen arra is gondolniuk kellett, hogy a tettük után el tudjanak menekülni. Tehát többen is lehettek. Az általuk szervezett Póka azzal a mesével, hogy egy sebesült vadkan van a sűrűben, a vehemens Zrínyi gyanútlanul utánament. A sűrűben lapuló gyilkosok meglőtték Zrínyit, aki elbukott, s a fekvő testét támadta meg a vadkan, amely az agyaraival valóban sebeket ejtett. Esetleg Zrínyi a vadászat zajai miatt nem is észlelte a lövést, ezért nem szólt róla. Mindenesetre gyanús, hogy Póka fel tudott menekülni egy fára. Persze lehet, hogy a lövést maga Póka adta le. Tanú nem volt.

- Arról nincs semmiféle feljegyzés, hogy Zrínyi testét megvizsgálták-e, például amikor a temetésre a testét lemosták. Elképzelhető, hogy a lőtt seb ott volt (fején vagy a torkán), ahol a vadkan megsebezte, így nem tűnt fel senkinek. És akkor senki nem feltételezte a gyilkosságot. A temetés után – az akkori viszonyok között – fel sem merült még gyanús esetben sem egy exhumálás igénye. Mindenesetre figyelemre méltó, hogy sem Póka, sem más tanú neve, személye a későbbiek során nem merült fel. Mint ha nem kívánatos lett volna a személyük.

- Úgy tudni, hogy viszonylag gyorsan megtörtént a temetés, a család mielőbb túl akart lenni rajta. Nincs nyoma, hogy a holttestet orvos megvizsgálta volna, aki ezt is írja. Akkoriban ez nem volt szokás.

- A fennmaradt leírások – még Bethlen Miklósé is –, valamit elhallgatnak, mintha lenne valami titok. Teljes joggal az is felmerülhet és nem elképzelhetetlen, hogy Zrínyi Miklós már megünnepelhette a társaságával a sikeres vadászatot (sőt előtte is koccinhattak) és esetleg alaposan „elázott”, ezért is ment „nagy fejjel” azonnal Pókával a sűrűbe. Ott pedig nem volt képes védekezni a nekirohanó vadkan ellen, vagy ellépni az útjából. A társaság szégyellte a dolgot, és mindenképpen titkolta az ittaságot (részségséget), nem akarta méltatlan

legelőbb érkezék, hát Póka egy horgas fán, az úr arccal a földön, s a kan a hátán; ő hozzáló, elfut a disznó, érkezik Guzics és Angelo. Az új felkél és mondja: Rútul bánék vélem a disznó, de ihol egy fa (melyet csatákon is magával hordozott), sebtében állít-

sok vadászbalesetre utaló közlését el kell fogadni: ha Bethlen Miklós és a többiek a történeteket nem is látták, de a holttestet közről megszemlélték – Bethlen még a pulzusát is megfogta –, így bizonyára feltűnt volna nekik, ha a vadkan által ejtett

helyzetbe hozni még holta után sem Zrínyit, vagy a családot. Tehát nem történt összeesküvés, sem gyilkosság, hanem valóban egy szerencsétlen vadászbaleset volt, de azt Zrínyi Miklós cseppet sem dicsekvésre méltó magatartása váltotta ki. Ezt viszont mindenki el akarta hallgatni, nehogy folt

törökök ellen, a legjelentősebb az 1664. január 20. – február 14. közötti téli hadjárat, amelyben felégette az eszéki török hadihidat. A katonai akció jelentős hadművészeti teljesítmény volt: 500 km-es út megtétele téli időben, az ellátás megszervezése egy 25 ezres sereg részére, vá-

essen Zrínyi Miklós nimbuszán. A család, az érintettek, a jelenlevők a későbbiek során sem „szólták el magukat” a valós eseményekről. Így talán érthetőbb Póka és más tanúk későbbi hallgatása is (talán lefizették, vagy megfélemlítették őket fenyegetéssel).

Ez merész elképzelés, de sok mindenre magyarázatot ad. Így is történhetett.

ÖSSZEGRZÉS:

Gróf Zrínyi Miklós a XVII. századi európai és magyar történelem jelentős hadvezére, a régi magyar irodalom kiemelkedő alakja. Számos ütközetet vívott sikerrel a

rak elfoglalása és a hadihíd lerombolása, mindez Zrínyit a nagy európai hadvezérek sorába emelte.

Röpirataival, könyveivel megteremtette a magyar hadászati és katonai szakirodalmat.

Fő irodalmi műve az 1645–46 telén írt „Szigeti veszedelem” c. eposza, amelyben dédapjának, Zrínyi Miklós szigetvári hősnak állított örök emléket, aki 1566-ban életét áldozta a vár védelmében. Az eposz a törökellenes magyar harcok századokra hiteles és művészi tükré, amelynek előzményét jelentik Tinódi Lantos Sebestyén verses krónikái, vagy Vergilius és Tasso eposzai.

Zrínyi maradandó költői emléket állított a magyar-török háborúk korának, műve a vitézi szokások, harcmódor, életmód megbízható leírása, hiszen katonaként naponta megélte azt, amit az eposzban megénekelte. A világirodalomban páratlan szemléletességgel jelenítette meg a négyes rímű tizenkettes sorokban a csatajeleneteket:

*Itt fegyver fegyverrel találkozik öszve,
Vitéz is vitézzel kapcsolódik közbe;
Vér, jajgatás és por megy égben keverve,
Török dárda, kopja, szablya elegyedve.*

*Itt zászló zászlóval nagy csoportokban hull,
Amott fekszik sok török halva lovastul,
Imitt félholtan vitéz vitézre borul,
Ki alatt ló fekszik, némely ló alatt fül.*

A „Szigeti veszedelem” c. műben Zrínyi Miklós a hősök példáján keresztül nevel a hazaszeretetre, a helytállásra, az emberi értékekre. Ősének szájába adva a gondolatot, vallja:

*„Ez a hely s ez a vár légyen dicsőségünk,
Avagy madár gyomra mi koporsóhelyünk.
Mindenképpen emberek s vitézek legyünk,
Úgy marad meg örökkén a mi szép hírnevük.”*

Zrínyi Miklós a hadvezéri sikerei mellett a századának, sőt a régi magyar irodalomnak legnagyobb alkotója volt. Minő balszerencse, hogy fiatalon, még a nevezetes téli hadjárat évében, 1664 novemberében, egy vadkanvadászaton – máig nem teljesen tisztázott módon – az életét veszítette. ■

Részlet Mitták Ferenc: Más szemmel – 48 + 2 magyar történelmi eseményről és személyről c. könyvéből

SZÁZHALOM

Óvárosi Községi, Közeleti Folyóirat

Megjelenik havonta

Felelős kiadó:

Jován László, a Hírhalom Egyesület elnöke

Szerkeszti a szerkesztőbizottság.

Postacím: 2440 Százhalombatta,
Csenterics út 4. Tel.: 06-30-966-8079

www.szazhalom.hu

ISSN szám: 2559-9860

Nyomdai munkák:

Hírhalom Egyesület, Százhalombatta

Támogatók:

Százhalombatta Város Önkormányzata

Nemzeti
Együttműködési
Alap

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

Lehoczki Zsuzsanna

Helytörténeti kalandozások

Batta a katolikus anyakönyvek alapján

VI/1. rész. 1890-1920 között

1890-1920 között a teljes népesség nagyjából 1100 főről 1500-ra nőtt. Ez csak részben magyarázható a természetes szaporodással, a népesség növekedése egyértelműen a puszták (Lits/Pannonia-pusztá, Baumgarten/Franciska-pusztá) gyakran cserélődő munkásainak, valamint a Téglagyár, és a Vasútállomás felépülésének köszönhető.

A katolikus anyakönyvek alapján 1890-1920 között összesen 1046 gyerek született, 551 fiú és 495 lány. Az 1860-1889 között születettekhez képest a születések száma továbbra is csak enyhe növekedést mutat. A születésekből 99 törvénytelen volt, ebből 22 külterületi pusztáról, és mindössze 4 esetben a vélelmezett apa nevét is leírták, őket később házassággal törvényesítették. Mivel 1895 után már nem csak egyházi házasságkötés létezett, így néhány esetben egyházjogilag olyan gyermekek is törvénytelennek minősültek, akiknek a szülei csak civil házasságot kötöttek.

Harminc év alatt 10 ikerpár született, még mindig nagyon magas az ikrek körében a csecsemőhalandóság, 8 esetben csak 1-2 napot éltek. Egy gyermek bizonyosan megélte a felnőtt kort, 9-ről pedig nincs adatunk (valószínűleg még csecsemő korban elhunytak, de valami miatt az anyakönyvből nem kerültek be)

A gyermekek több mint 25%-a (268 fő) környező pusztákon vagy egyéb külterületen (Téglagyár, Vasútállomás) születettek. A legtöbb gyermek Franciska-pusztán született (112 fő), melynek a lakossága nagyjából 100-200 fő volt. Pannonia-pusztán 46, a Téglagyárban 23, a Vasútállomáson vagy a vasúti őrházakban 28 gyermek szü-

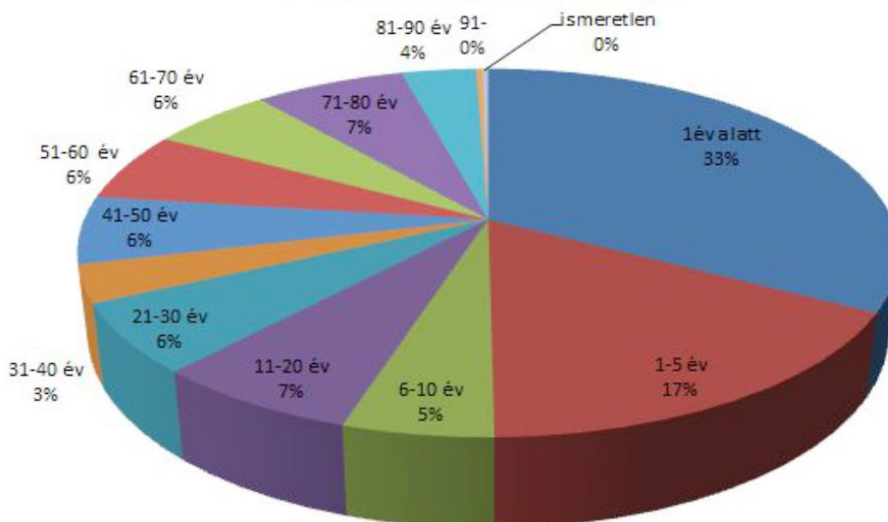
letett. Pannonia-pusztá és a Téglagyár népessége ebben az időszakban erősen fluktuál, a népesség nem állandó, ez részben Pannonia-pusztá gyakori tulajdonos váltása miatt, részben pedig a Téglagyár időszakos leállásai miatt történtek.

Az előző időszakban a leggyakoribb nevek a József, a János, az István, a Mihály és a György voltak. Ebben az időszakban 40 fiúnévből válogattak a szülők: továbbra is slágernév a József (87), a János (83),

a Miklós nevet mindössze 2 esetben adták a szülők a gyerekeknek, az Alajos, Balázs, Demeter, Dezső, Ernő, Fábíán, Jakab, Leonard, Nándor, Rezső, Viktor, Vince, Zoltán, Zsigmond neveket pedig csak 1-1 gyermek kapta meg.

A lánynevek tekintetében az előző időszakunkban slágernevek voltak a Mária, az Anna, a Katalin, a Julianna és a Rozália. Ebben az időszakban 37 névből válogattak a szülők, továbbra is a leggyakrabban adott

Katolikus halálozások korcsoportonkénti megoszlása (1890-1920)

az István (82). Újdonság, hogy a korábban alig használt Ferenc nevet 50 gyermeknek adták. Ezen kívül gyakori a Mihály (42), a György (25), az András (22), a Károly (21), és a Lajos 21. Előfordult még a Gyula, a Márton, a Pál és a Sándor (10), az Antal és a László (9), a Péter (8), a Béla és az Ignác (7), a Kálmán (5), a Géza és az Imre (4). Az Ádám, a Gábor, a Gáspár, a Mátyás és

nevek között szerepel a Mária (94) és az Anna (64). Gyakori név az Erzsébet (53), a Julianna (52), a Katalin (47), a Rozália/Róza/Rozina (42), a Teréz (30). Az előző időszakokban kevésbé kedvelt nevek most gyakrabban előfordultak, ilyen például az Ilona (26), a Margit (23) és a Borbála (8).

(Folyt. köv.)

Százhalom

2023. NOVEMBER

30
HÉTFŐ

Alfonz,
Zenóbia

6
HÉTFŐ

Lénárd,
Krisztina

13
HÉTFŐ

Szilvia,
Szaniszló

20
HÉTFŐ

Jolán,
Zsolt,
Ödön,
Bódog

27
HÉTFŐ

Virgil,
Virgínia

31
KEDD

Farkas,
Rodrigó,
Wolfgang

7
KEDD

Csenger,
Rezső,
Ernő,
Florentin

14
KEDD

Aliz,
Vanda,
Huba,
Klementina

21
KEDD

Olivér

28
KEDD

Stefánia,
Jakab

1
SZERDA

**Minden-
szentek**
Marianna

8
SZERDA

Zsombor,
Kolos,
Gottfrid

15
SZERDA

Albert,
Lipót

22
SZERDA

Cecília,
Filemon

29
SZERDA

Taksony,
Ilma,
Filoména

2
CSÜTÖRTÖK

Achilles,
Bató

9
CSÜTÖRTÖK

Tivadar

16
CSÜTÖRTÖK

Ödön,
Margit

23
CSÜTÖRTÖK

Kelemen,
Klementina
Kolumbán

30
CSÜTÖRTÖK

András,
Andor,
Andrea

3
PÉNTEK

Győző,
Márton

10
PÉNTEK

Réka,
András,
Leó

17
PÉNTEK

Hortenzia,
Gergő,
Dénes

24
PÉNTEK

Emma,
Flóra,
Virág

1
PÉNTEK

Elza,
Natália,
Blanka,
Bonita

4
SZOMBAT

Károly,
Karola

11
SZOMBAT

Márton,
Atád,
Tódor

18
SZOMBAT

Jenő

25
SZOMBAT

Katalin,
Liza,
Katinka

2
SZOMBAT

Melinda,
Vivien,
Aranka

5
VASÁRNAP

Imre,
Zakariás,
Tétény

12
VASÁRNAP

Jónás,
Renátó,
Jozafát

19
VASÁRNAP

Erzsébet,
Zsóka

26
VASÁRNAP

Virág,
Szvetlana,
Konrád,
Viktória

3
VASÁRNAP

Ferenc,
Olívia

Fotó: Szabó Gábor